

«Regelő»-jében, — őszre Bécsben állapodott meg, hol Ettinhausentől egy félév fizikát hallgatott; a második szemeszterre pedig Berlinbe ment, hol Ohm és Magnus matematikai és természettudományi előadásait hallgatta.

Nagyobb utazás után a Rajna mentén, Svájcban ezélt Németországon, 1843-ban hazajött, átvette a Kemény család egyik tagjának, a gáldi Albert báró fiának, Lászlónak nevelését s nőül vette már előbb eljegyzett mátkáját, a szép és mivel Vajda Annát. Lakása a szent-imrei csataterre lenező gáldi kastélyban, honnan a Hunyadi fegyverzetéből öltözött Kemény Simon (1444-ben) négy száz évvel előbb a törökökre rohant, a Csákyai- és Kecskői bérczei alatt, ép oly bájos mint regényes tájon, egyaránt táplálta benne a természet, a csöndes családi élet és a költészet szeretetét, életének e három tartós és nemes szenvedélyét. Költészete, mint egész szellemiránya és kedélye, csöndes, viharoktól ment, de tiszta, átlátszó és nyugodt folyamhoz volt hasonló. Költői ere természetesen sem mondható. Keveset s csak belső szükségétől hajtván irt; de élénk érzéssel a belső és külső forma iránt.

Bár a politikától, már nevelői hivatásánál fogva is, távol állott, Erdély akkori nagy nemzeti mozgalma: az unió Magyarországgal, őt sem hagyta érintetlenül, s egy kis füzet csinos, hangulatos és ép azért hatástalanul nem is maradt költeményfüzért szült, mely «Unió-dalok» czim alatt 1847-ben jelent meg. 1848-ban megindulván a még nagyobb mozgalom, melynek az unió valóulása csak egy mozzanata volt, Mentovics, két barátjával, Szászszal és Gyulaival, «Nemzeti színek» czim alatt ismét egy költeményfüzért bocsátott közre, melybe ő mintegy tíz darabot, a füzet legcsinosabbjait írta.

A forradalom, a vesztélyben forgó haza iránti kötelesség, örvénytolcsérébe sodorta őt is, s elhagyva nevelői állását, barátjával Jánosival együtt a löpor- és gyutacs-gyártáshoz állott, tudományával hasznosabban szolgálva a háboruba keveredett hazát, mint fegyverrel tehetette volna. A forradalom befejezte után Mentovics Pesten hirlapok mellett dolgozással s tanítási órák adásával tartotta fenn magát és családját, s egy ideig Nyitra-Ujlakon, a kivégzett b. Jeszenák János fiait is tanítá.

1850-ben az újonnan szervezett nagy-körösi gimnáziumhoz hivatott meg tanárnak, János Ferenczcel együtt; s ök ketten indították meg azt a rendkívüli lendülettel, melyet ez iskola általok s később Arany, Szilágyi stb. által, az ötvenes években nyert. Mint tanár, társai és tanítványai szeretetét ritka mértékben bírta. Világos előadása, szorgalma, alapos képzettsége, szép modora, az ifjuság megnyerésére s szellemi és értelmi vezetésére termett volna: őt valóban a legkitünőbb tanárok egyikévé tették. Jánosi és Szász társaival együtt dolgozta ki s bocsátotta közre Schödlér «Természettudományi» melyben ő a természet- és állattani dolgozat. Körösi szokás szerint, fölkérésre, számos halotti verset irt, melyeket egy füzetben közre is bocsátott. A magas lyra terén természeti s hazafini költeményei legjobbjai esnek e korra, s verseit «Százak lombok» — szerény inkább mint találó czim alatt — egy csinos kötetben 1854-ben bocsátotta közre. Utóbb még egy kis köl-

tői beszélylyel (az «Idegen» 1856.) a «Vasárnapi Ujság» egy 20 aranyos pályadíját nyerte el.

1856-ban Maros-Vásárhelyre hivatván tanárnak, nem tudott ellentállani szűkebb hazájá, Erdély, hívó szavának; bár ekkorra már Körösi is egy meghonosult s gyökeret vert, mint egyike sem az ott letelepedett idegenek közül, kik egymás után el is hagyogatták a barátságos alföldi várost. Mentovicsot ott mindenki szerette, távozását nemcsak tanítványai, az egész város őszintén sajlálta. Emléke most, 23 év múlva is, élénken él ott; alakja, arca, tréfái, élezei, talán még két nemzedéken át is emlegetve lesznek.

Maros-Vásárhelyen, hol 1856 óta egész halála napjáig tanárkodott, hasonló közszeretettel örvendett mindig. Tanári kötelességének élve, a költészethez csak ritkán térve még vissza, szaktudománya művelésére fordította tevékenysége javát — «Marosvásárhelyi Füzetek» czim alatt tudományos és irodalmi vállalatot indított meg s folytatott két évfolyamon át — melyben főczélja volt a közhasznú, különösen természettudományi ismeretek terjesztése népszerűsítés által, miben igen szerencsés tolla volt. Majd «Új világnézet» czim alatt a Moleschott-Vogt és Büchner-féle materializmus tanait tette magáévá, de e könyve, a sajtóhivatal által első ízben elkoboztatván, csak 1871-ben jelent meg. Időközben számos, ide vonatkozó fejtegetése, ismeretterjesztő és polemikus cikke is jelent meg lapokban, folyóiratokban.

Tanári előadásaihoz vezérfonalat nem dolgozott ki, legalább nem bocsátott közre. Az előszót az ismeretközlés legjobb eszközének tartotta s ritka szerencsével élt vele. Közel harmincz évre terjedt tanárkodása alatt talán egy tanítványa se hagyta el az iskolát, hogy tőle valamit ne tanult volna; még a tehetségtelenebbekre és hanyagabbakra is tudott hatni s — a mint a diákok mondani szokták: «Mentovicsnak tanulni» beszéletbeli dolognak tartatott.

Vidám, elmés, társaságos modorát csaknem végig megtartotta. Betegeskedni csak élete utolsó évében kezdett. Az őszön egypár ízben szívbjaj jelentkezett nála, de maga sem, övéi sem tartották komolyan aggasztónak. A halál hirtelen lepte meg. Neje, egyetlen leányánál Kolozsvárról, távol volt; két fia, már kikerülve az apai háztól, de Maros-Vásárhelyt lakva, a szivszélhűtésben összerogyott apához — a haldoklóhoz — siettek; a legifjabb, Kolozsvárról, az egyetemről csak temetésére érkezhettek. Hat unokájától — kiknek száma épen az alatt lett hétté, míg halva feküdt — el sem bucsuzhatott. Koporsóját tanártársai, számos barátai, tanítványai, az egész város és vidék fájdalommal vette körül s megtartottan kísérte abba a szép, árnyas és virágos vásárhelyi temetőbe, hol derék ipa s egykori tanárai s elődei a tanszéken: Vajda Dániel, Szász Károly s a nagy Bolyai pi-hennek. Áldás és béke lebegjen mindnyájuk hamvain!

Vadásztüznél.

Meredek szirt sátoros aljában
Lobog a tűz holdas éjszakában;
Körülötte ifiak csoportja
Poharazván, heveredik sorba.

Vén Mátrának kopaszodó bércze
Vendégre oly szeliden néz le;
Tán az öreg, viharedzett Mátra
Régen elmúlt jobb ideit látja?

Vig adomák szájról-szájra kelnek —
Mihelyt ürül, megelike a serleg;
S mily magasra csapok a tűz lángja,
Oly magasra csap a jó kedv árja.

A mig egyszer hamvadoz a rözse,
Melegit, de nem lángol a tőke;
A jókedv is komolyabba fordul
Elmélkednek komolyabb dologul.

A mikor itt Attila vadászott:
Tüze mellett hósi dalos játszott!
Mikor zengé, hogy lón ez a nemzet!
Ha ók tudnák: mint nyomorgunk, bezzeg!

— Álmadozva néznek a parázsba —
Ki tudná, hogy melyiket mi bántja?
Mig előttem kísértetes árnyak
Ott a völgyben hivatgatva járnak.

Jó éjszakát szép, deli tündérek,
Utánatok menni rá nem érek;
Órizzétek a hősök hazáját!
Órizzétek az igazak álmát.

S a midőn jó testvérték, a hajnal,
Csókoljon meg szerelmes ajakkal,
Hiába ne legyen a sok hű, hó —
Jelre midőn megharsan a kürtész!

Pásztoi.

A két ördög vára.

Történelmi beszély.

Irtá **Eötvös Károly.**

(Folytatás.)

Ült vala pedig Toroczky István főkapitány uram ez időtájt az ő toroczki várának szellős nappali szobájában. És meg-megemelinté nagy kancsóját, mely előtte álla és meg-megpördinté nagy bajuszát, mely kétféle álla, mint valamely vitorlarud. A szomorúság ugyan nem vett rajta erőt, mert az nem állott az ő vastermészetében, hanem annyival inkább bosszankodott vala, valahányszor egy új hírnök jött, értesére adván a hitetlen elpártolásnak szomorú eseteit.

A hírnökök pedig oly sűrűn követék egymást, hogy egyik a másiknak adá az ajtókilincset.

Egyszer aztán nagyot ütött öklével a nagy tölgyfaasztal közepére, úgy hogy a nagy kancsó mindjárt tánczra kerekedett. És mély dörgő hangon sóhajta föl:

— Hejh én jószágos fejedelmem! Te ugyan megnyerheted Magyarországot, hanem ezt a mi országunkat aligha el nem veszited.

S aztán fölállott székéről.

— No de majd meglássuk! Dörgé utáná haragos arczczal.

Sulyos léptekkel föl és alá járt a szobában. A kemény padló csak úgy csikorgott lábai alatt, a nagy csillagos sarkantyú csak úgy visított a eszima sarkán.

— Küldjétek be Patkós Danit a fegyverszobába, szólta a mellette ácsorgó étekfogóhoz. Tudni kell pedig, hogy az a Patkós Dani már egyszer kemény tekintetet váltott Privoda kapitánnyal a járai havasokban.

Torda városából volt az ő származása, jámbor polgári családból születése. Apja remekes mérsárosmester vala a maga idejében, de már hat esztendeje annak, hogy az ács kifaragta azt a fejját, melyet sirja fölé ültetének. Ezelőtt két esztendővel sirba szállott édes jó anyja is és aztán nem maradt a háznál egyéb mint néhány görhes tulok, egy farka magyar juh és a kis Susánna.

Tulokkal, birkával, tudta volna Patkó Dani, mit csináljon, de azt semmiképen elgondolni nem volt képes, mit kezdjen ő most a kis Susánnával.

Mert hát épen az volt a nagy baj, hogy a kis Susánna kerek tizenhat esztendőös vala. Tömött, fekete hajfürtjei, csillogó-villogó szép két szeme, fehér-piros arczcskájá, eleven ajkainak csattogó kacajá, lábujjhegyen járó sárga papucsái, mind oly furesza ingóságok valának, melyeknek a jó Dani a mesterségben nem vehette semmi hasznát.

Még ha testvére lett volna! De a kis Susánna nagyon messze rokon s az öregeknél csak örökre tartott bárányka volt. S ámbár a két gyermek együtt nevelkedett s az öregek váltig mondogatták: ez a bátyád, ez a hugod, mégis a jó Daninak sehogy se állt a szívéhez, hogy ő a kis Susánnát csak úgy testvérmódra szerette.

De nem is úgy szerette, hanem úgy, hogy azt kimondani nem lehetett. Nem is mondogatá azt Dani sem a leánynak, sem az egész kerek világnak, hanem a helyett nagy komolysággal eltökélte magát a szent házasságra, nagy sebtlen hozzálátván azon rettenetes akadályok elhárításához, melyek annak útjában állottak.

Ilyen rettenetes akadály pedig volt elég-séges.

Először is Susánnát az édes anya halála után valamely asszonyos házhoz kellett adni, mert hiába, a világ nyelve örökké jár, mint a tavaszi szél.

Másodszor szabaduló levelet kell váltani, a mely eddig az öregek életében el lett mulasztva. Ehhez már kellett egy kis idő, noha nem sok.

Harmadszor meg kellett remekelni ősi tisztos szokás szerint a czehbeli ártikulusok értelmében. A kis Susánna egy kontár, mihaszna mesterlegény felesége nem lehet. — No ehhez már nemcsak egy kis idő, hanem egy kis pénzecke is kellett.

Negyedszer kellett szerezni egy tisztos abamentét, tizenhat filigrán veretű ezüst gombbal s tenyérnyi széles nagyszabedű finom ezüst mentekötővel és két ludtojas nagyságu lánczosárral színtén csak ezüstből. Mindezekhez pedig elmaradhatatlan volt a dolmány és a feszes nadrág és az ezüstrojtu kordován eszima megfelelő ezüst csatokkal és sarkantyukkal.

S ötödször és végezetre még a pappal s a kéré és kiadó násznagyokkal is csak meg kellett alkudni, a mi szintén csak időbe kerül, a költséget nem is számítva.

Az első akadály szerencsésen elhárított. Volt a kis Susánnának egy távoli nagynénje Szász-Penesen, Mikola László uram vár-nagyjának Szapora Mártonnak tisztos felesége. Patkós Dani e jó asszonysághoz szalasztott el a temetés napján egy lovas gyereket a szomorú hírrel és a kis Susánnára vonatkozó atyafiságos kérelemmel.

A jó asszony nagy hirtelenséggel mindjárt másnap Tordán termett, a jó Patkós német agyon-síratta, a két gyereket agyoncsókolta s azzal «nosza, rajta, rakodjatok, fogjatok, siessetek, ezt a ruhát, az a ruhát el ne felejtétek», felült a kocsiira s úgy elhajtott Susánnával egyetemben, hogy a két szerelmes jószágnak még időt sem engedett a bucsuzásra. Igaz, hogy ezeknek sem jutott eszébe ölekezni, csókolózni, egymás nyakába némán belékapaszkodni, örök hűséget esküdni, égő könnyeket csepegtetni, kendőt lobogtatni s többféle hiábavalóságot cselekedni.

— Aztán fiam, — szólta az asszony bucsú-képen — ha dolgozd rendben lesznek s ember-séges ember akarsz maradni, a mi házuunk nyitva lesz előtted. Tudod a többit.

Tudta azt jól Patkós Dani, de felelni, már akárhogy történt, nem tudott rá. Csak nézte égő szemekkel a tova gördülő kocsi és a mikor az oly messze távozott, hogy többé nem láthatá, felgyürte ingeujját a karjára, fogta két kézzel a legnehezebb taglót s akkorát ütött a hidgerendához állított bivalybikának a két szarva közé, hogy annak a koponyájá kétféle hasadt, mint valami hitvány sárgatök. Nem is látták Tordán sem azelőtt, sem azóta csuf bivalybikának ily szörnyű hirtelenséggel való kivégeztetését.

A kis Susánna pedig eltakarta szemét himzett kötényével, s midőn a kocsi már elhagyá a várost s a temetőt is már szépen elkerülte: úgy sirt, úgy zokogott, hogy azt hívé már, a szívének meg kell szakadnia.

— Következett most már a második akadály, a szabaduló levél előteremtése.

határ felé, s aztán mit is kezdjen egyes ember, ha mindjárt tagló van is a kezében.

Hanem most már remekelés, mesterlevél, szép ezüstös mente, jámbor házaselet, édes kis Susánnám — várhattok egy kis ideig.

Mikor ezt mint elgondolá Patkós Dani, majd lefordult a ló hátáról.

Haza ment nagy búsan. A mi husféle volt a székben, azt elosztogatá szomszédok közt, jó barátok közt, szegény emberek közt. Rendbe szedte ingóbingóságát, bezárt minden ajtót, felöltözött ünneplő ruhájába s aztán a kulcsokat beadta a város házához. Magához vette legnagyobb taglóját, legszebb kését, cipőszinű nagy kutyáját, felült a lovára s még az éjjel, fényes holdvilágnál, szép Aranyos partján elindula fel Toroczko felé.

(Folyt. köv.)

A DUNDEE-I HID ÁTMETSZETE KÉT OSZLOP KÖZÖTT.

Ez is könnyedén megtörtént. A czehmester nemes Szombati Sámuel uram jó szemmel nézte az ifju embert, jó barátságban volt az öreg Patkós Dániellel is, és minekutána mind az atyamesterek, mind a többi tisztelt mestertársak jól tudták azt, hogy az ifju ember könnyű kézzel bánik a legszilajabb marhával is, de különben hamis mértékért ellene, sőt apja és nagyapja ellen is soha semminemű panasz nem emeltett; ennél fogva neki az érdemes czehgyülés mindenféle könnyebbséget megengede, elnézvé az illendő taksa fejében a háborús és viszontagságos idők miatt még azt is, hogy a vándorlásnak három álló esztendejét ki nem tölté.

Igy hát nem maradt egyéb hátra mostanság, mint a harmadik akadály, a remekelés.

Erre is készült már Patkós Dani, sőt a napja is ki vala már tüze kisasszony után való első szombati napra, de még nemes bíró uramnak és az érdemes városi tanácsnak is be lőn már jelentve a nagy nap, egyszersmind minden uri renden levőkkel egyetemben meghivatván a nagy lakozásra, midőn egy este nem hajtának haza a pakulárok a legelőről és nem jöve haza sem egy tulok, sem egy kergető juh.

Nosza ló hátára, kézbe a taglóval, el-ki a havas oldalára, veszedelme lesz ma.

Lesz ám, de nem Privoda kapitánynak. Patkós Dani megtalálta a pakulárokat, de főbe ütve, véres tarkóval, fűben heverészve. Költögeté őket, szól hozzájuk, de biz' azok nem feleltek, meg sem mozdulának. Egy kicsit meg volt halva mind a kettő, s juhok, tuloknak se hire, se hamva.

Csak azután nézett széjjel Patkós Dani. És megtudta azt, a mit meg akart tudni. A gyilkos ráczok, Privoda kapitány legényei, követték el a gyalázatos gonosztettet. És nem is lehetett ellenük semmit tenni. Messze jártak már a turi

A nagy vasuti szerencsétlenség Dundee mellett.

Az a szerencsétlenség, mely Dundee mellett Skóciában történt, egészen páratlan a maga nemében.

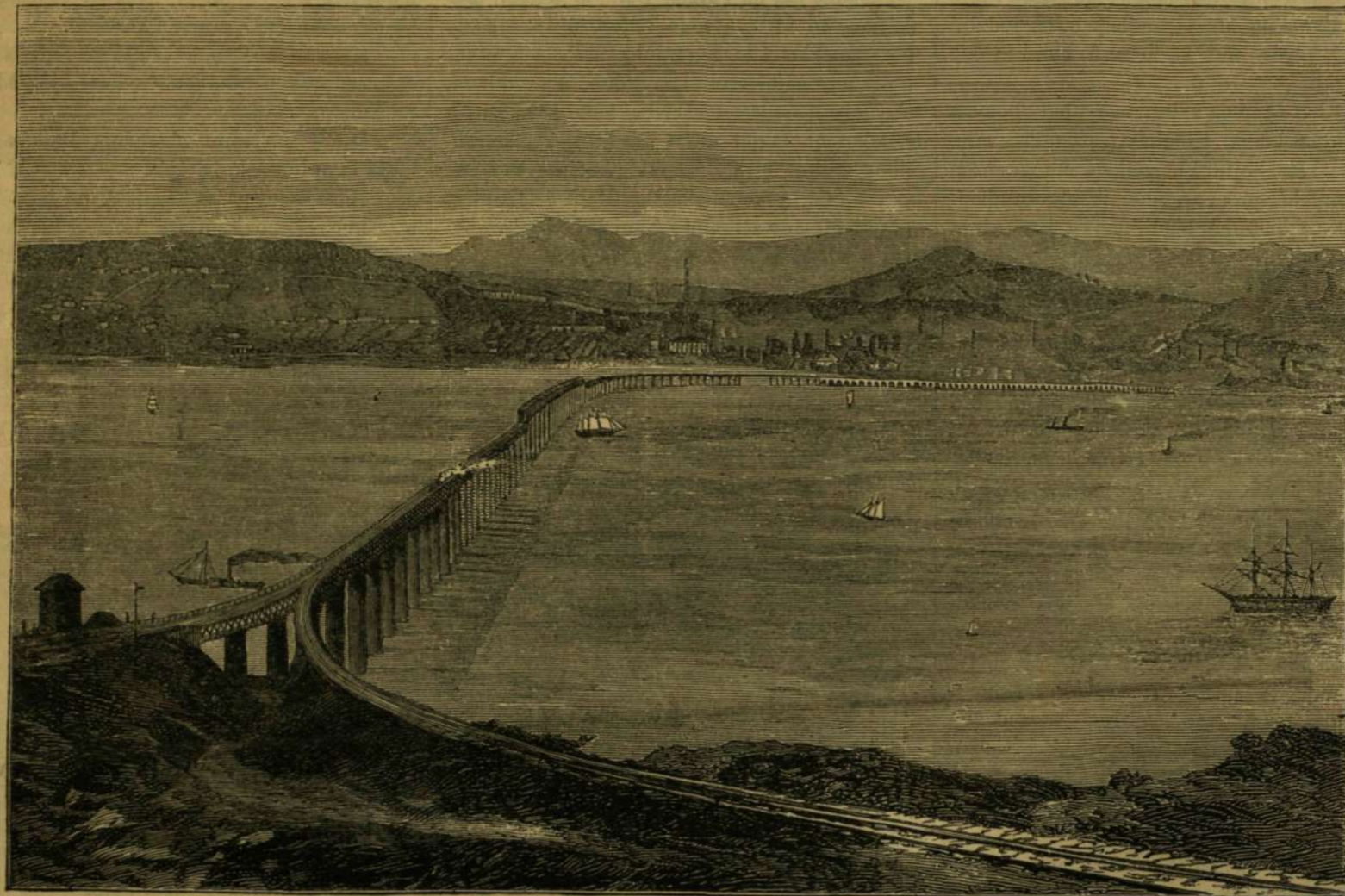
Mert nagy vasuti vonatok a legkülönfelebb módokon tönkrementek, kisiklottak, összeütöttek stb., az, fájdalom, gyakrabban előforduló eset.

Páratlan az, hogy vihar döntsön föl egy vasuti vonatot, s épen egy hid tetején, magával sodorva a hidnak is jelentékeny részét.

Mult december hó 28-án hallatlan vihar vonult el Skócia felett. Ugyanaz, mely később Finnlandban is nagy pusztításokat okozott, s egész Közép-Európa zord időjárását is enyhébbé tette. Legvadabul Edinburgh táján este 6—7 között dühöngött, ugyanakkor, midőn az Edinburghból jövő vonat Dundee felé közeledett. A Tay folyó fölötti hidon kellett a vonatnak áthaladnia. Egy látszólag igen erősen épült hid ez, majdnem két angol-mérföldnyi hosszú, s majdnem egészen új, a mennyiben csak 1878. év május havában adottát át a közlekedésnek.

Midőn a vonat a hid közepére érkezett, a hidőr bámulva vette észre, hogy a lokomotív kémenye szikrázó füstölését egyszerre elvesztette szeme elől. Zaját hallani a nagy viharban nem lehetett, s a látás sem vala egészen tiszta, mert a csapkodó hó és eső bizonytalanná tették a tova tekinthetést. Oda szaladt tehát a telegraf billentyűjéhez, hogy a vonat állapota felől megkérdezze a hid másik oldalán levő őrt. De a telegraf nem működött — meg kellett válni a hid szakadnia. Kétség fogta el az őrt, rémséges kétség, hogy nem szakadt-e maga a hid is kétfelé. Megpróbálta, hogy a hid riaszatán előre kapaszkodjék, hanem az iszonyu vihar miatt vissza kellett térnie neki is, a hid igazgatójának is.

A hir hamar elterjedt a városban, s este 10 órakor, mikorra a zivatar szünt egy kissé, s ki is derült, egy csapat ember hajóra szállt, hogy a szomorú valóságról tudomást szerezzen. Ott

A NAGY VASUTI SZERENCSEÁLLÁS DUNDEE MELLETT. — A HID, A DÉLI OLDAL FELŐL.

VÉRSÉNY A PUSZTÁN. — ARNOULD G. TANÁR RAJZA.

A NAGY VASUTI SZERENCSEÁLLÁS DUNDEE MELLETT. — A HIVATALOS VIZSGÁLÓK GÓZÓSE A HID ROMLÁHOZ ÉRKEZIK A SZERENCSEÁLLÁS ÉJELÉN.

találták a hidat megszakítva, 12 tartó oszlop, 14 oszlopköz volt dűlve a folyamba, ott feküdt oldalt, de a vonatot magát nem látni sehol. Csak másnap midőn a nap világa mellett tovább folytatták a kutatást, találtak egy hullát és egy harmadik osztályú személykocsit. Azután még a gépet és 3 más kocsi. De a kocsi legnagyobb része ma sem került meg; azt hiszik, hogy az esés következtében darabokra törttek s elsodortattak lefelé.

Mennyi ember esett áldozatul, nem lehetett megállapítani egész pontosan, alkalmasint soha nem is lehet. Azt hiszik, hogy valami 300 utazó ment a vonaton. Kiltüket csak rokonok beszélték el, kik könyes szemekkel várják halottaikat a part fölött.

Évad-ivad-humbug.

Emlékirat Szarvas Gábornak.

(Vége.)

A kunszentmiklósi *ivadnak* fura története van. Kassainé Jászay Mari a múlt év nyárvonójában Kunszentmiklóson vendégszerepelt. Három napi itmulatása alkalmával Liptainé asszony házánál egy régi származású eszerépkancsó tűnt szemébe, melyet szívesen meg is vásárolt volna, de a tulajdonos kitérőleg felelt: „rég elmult már az ilyen fajta edényeknek az *ivadja*“. Ezt hallotta ő Liptainé asszonytól, a ki — az *ivad* szót az édesanyjától, ez ismét az *üsitől* tanulta volna meg. Így adja ezt elő Jászay Mari, a múlt évi Nyelvőr valamelyik számában. Szarvas Gábor — meghisz neki, s mégis engem vádol gavallérsággal. Meghisz neki annyira, hogy kimondja: «A kürti *ivad* akár ne is lehetne a kunszentmiklósi *ivad* napfényre kerülté őta». Ezzel világosan kijelenti, hogy az *ivad-tanuk* között leghitelesebbnek tartja Jászay Marit. Egy másik csillagzat alatt ismét diadallal hangsúlyozza, hogy «Jászay Mari nem idegenből került preceptor, segédjegyző vagy valami ilyes ám», s végre «csudálkozok (édes Athéneim!) rajta, hogy az *ivad-lárma* már negyedéve háborgatja az országot, s *Kunszentmiklóson* nem *akadt ember*, a ki fölszólalt volna, hogy az *ivad* szó ott is használatban van».

En ugy gondolkodtam, hogy a kunszentmiklósi *ivad-kérdésnél* mindenki tisztában van a valóval, a ki tudja, hogy Kassainé asszony 3 napig lakott Kunszentmiklóson, Baksay pedig 12 év óta; — annál fogva nem is feszegettem a dolgot, hanem próbáltam tréfával elűzni. Torokorra forrott a gavallérság.

Szarvas Gábor azt mondta rá: «Baksay a kunszentmiklósi *ivadot* még *nagyobb merészséggel* agyonhallgatja». Item Lehr Albert: «Számot kell ám vetni ez adattal! Nem lehet ám ezt tréfával elűzni. Ennek az eljárásnak az igazi neve — no mi is a neve? Baksay megmutatta, hogy leleményes ember — találja ki! (Nem találgatom, kedves öcsém, mert attól félek rosszat gondolni én felől. Szarvas Gábor higgadt öreg — noha grammatikus — ember léte *merészséget* s még *nagyobb merészséget* emleget, a miért az önk *ivadját* nem találok Kunszentmiklóson. Ebből az következtethetném, hogy ön mint fiatalabb, tehát hevesebb s még hozzá szintén grammatikus ember, potenciázva illeszti rám a Szarvas következtetését. Azzal nem használt az *ivad-ügynek*, engem pedig igazságtalanul bántott.)

Minden áron feleletre szoritanak. De én késebb dráma-írásra vetemedem, hogysem az igazat kimondjam. — Meg is irtam, a mint következik:

IVADATHLETIKUSOK.

EREDETI DRÁMA KÉT JELENETBEN.

Személyek:
Cornatio, magister.
Alberigo Picecapa, famulus.
Eryanis.
Pallas.
Egy oroszlan.
Kun ember.

I. JELENET.
Eryanis, később Pallas.

(A hátrólbeli források miatt először legrosszabbul: aztán egy címre feszített vásznan van föl, melyen egy oroszlan látható van, a ki kitérőleg felelt.)

Kinek mostan dühöng forró *ivadja*,
Te Lybiának láng-sörényű *ivadja*,
Jer hád hűlégek e vészona itt!

Pallas
(belép; balján az ismeretes pais, melyre három tájós-nyújtó feje van felszerelve):
Haaáh! kilencz műzának borzadálya,
Haaáh! Nyelvtudományak akadályja,
Mi bünt mivelnek ismét újjad?

Eryanis
Ne neveld néne e szív bujait!
Elmult a harcok fényes ivodája,
Kövéredik az emberfaj májjaja,
Mióta Erisz hírhedteté almája
Megívott; * mással kell az emberészhez
Férközni már most; majd meglátd, ha kész lesz.

II. JELENET.

Eryanis, Alberigo, Picecapa; később **Cornatio** meg a **Kun ember**.

Eryanis
(a kendőre hímzett oroszlan felvezetési a falra):
Szakasztott párja a nemesi oroszlanoknak. Ha nagyobb gondal himeztem volna, tán még orditana is. No de így is találók én ifut, a ki rángrik. (Csakban néz Alberigo és dalol neki):

Alberigo aranszál
Hátha egyet ugrnál!
Ivodaré! ugrnál
Csak amott a zugolynál.

Alberigo
Ugrosz bíz én gyémántom,
Csak a esizám lerántom,
Ivodaré! lerántom,
Mindjárt ugrom gyémántom.

Ketten
Selyemkendőn a falra
Oroszlán van kivarva,
Ivodaré! a falra
Oroszlán van kivarva.

Alberigo
(felül, vagy lefelé egy számlára, és hirtelen kél a ballábballjával. Ezalatt megjelöl Cornatio, és sötétlen szótlanul).

Cornatio
Mit szerzesz itt pessime? Ugordáznai ezélsasz?
Hátrább a sinkoránok-val! (Régi magyar tájszó.)
Nem latiatuc zumtukvol mik vogmuk? Mester vogmuc!
Sarvas csánkokkal is (csánk a. m. láb; csak-hogy mivel a láb lehet karaláb is, versaláb is, harangláb is, tudnivaló, hogy az emberlábak mint uj fogalomnak jelzésére az én csánkum igen alkalmas),
tehát sarvas csánkokkal is különbeke tudok én finn-ugordáznai, mint tük, ha a bochkor lerantiatuc is! Ithon! taki! (Ugrik nagyot, hogy még az oroszlan is ohovítja ró a farkát.)

Eryanis
(markába nevet, de tettet, mintha ajándékok chudalkuzásában. Azután horonai accentussal):

No még egyszer! ugrándum!

Cornatio
Ugrosz bíz én gyémántom,
Még a chizámán se rantum.

Kun ember (a bundára hasonlva, piánsán):
Muszaj vattok ti ezzel sógor?

Cornatio (megretéssel):
Michoda nagyubb mereseegh ez?

Alberigo (teránzia a szürkapézját, ugrik):
Az én mellemből ám sem tej folyik,
Igy nem mindenki ugrik, csak olyik....

Kun ember (szaval):
Alberigo penigh erewkedic vala
És a magisternél nagyobakat ugric vala.

Cornatio
Majd elmégysz innen chufolkodni te kiskun! te páczináozita!

Kun ember
De hát igazán muszaj vattok ti ezzel koma?

Cornatio
Muszaj hát! (ugrik). Ezt tögye mög a jászembör!
Azt a délibabos ég alatt colompoló száz kóvér gulyájú kiskunságos kisujjas etimológiáját a veleszületett tudományának. A ki *ivadja* nékie vagyún!

Kun ember
(előlül, lerogyik, a hárgát legördül).

* «Megívott» ez már aztán igazi tájszó, azt jelenti: megszojtosodott. Használják Dévanyán. — Ebből egy kis nyelvőri furaingossággal lehetne deriválni az *ivadot*, ha István bácsinak nem tetszik az *ivad* szó. *Fürdő-ivad* a fürdőn átozódása.

Eddig a dráma. Értik-e már Szarvas és Lehr urék a kunszentmiklósi *ivad* titkát? Tudják-e már, kinek az *egész* és még *nagyobb merészségét* kell csudálniok? Tudják-e már, miért hallgattam én azon, s miért akartam gavallérosan tréfával elűzni a dolgot?

Azért, mert szégyeltem, hogy két olyan élet ur a m. tud. akadémia megbízásából olyan nagy zelussal ugrándozik egy teveszörből hímzett oroszlanra. Azért, mert azt hittem (Lehr Albert észével hittem ezt), hogy az én hallgatósomat elég feleletnek fogja tartani Szarvas Gábor.

De ha az én hallgatóságom nem beszélt eléggé, ha Nyelvőrök nem röstelték lerántani szürkapézjukat, s miután fáradásig ugrándoztak, nem röstelték hozzám fordulni: «Valóban nem tudjuk: bámuljuk-e vagy sirassuk azt a még *nagyobb merészséget*, mely ilyen szép oroszlan láttára sem kap ugrálni való kedvet: én nem mondhatok rá egyebet ennél:

Bizony atyafi! nagy kauker vattok!

A kunszentmiklósi *ivad* fölfedezője kereshetett volna a maga mulattására fiatalabb lelküket is, noha ártatlanabakat nem.

Soha sem hallotta az *ivad-évad* szót Kiskunságban senki, sem *északa*, sem *saison* értelmében, nem, még csak a környülmélet *divat* ferditéséként sem (mint a hogy ezt egy kértelen jó barát magyarázta, kit Lehr Albert ugrásra mindig kész szürkapézjával, egészen igazságtalanul ruházott fel egy *h* betűcsévével). Elannyira, hogy ha Szarvas Gábor talál az egész kisujjas Kiskunságban egyetlenegy akár *nénit*, akár *bácsit*, a ki *üsi-től* (Üsi! És Szarvas Gábor elhiszi, hogy Kiskunságban üsizenek! De hogy ne hinné, mikor azt is készpénznek veszi, hogy Nagy-Harsányban a lovat «előljárónak» hívják) öröklött sajátjának ismerni el az *ivad-ivadot*, s a ki valaha a száján kiindigénázta volna ezt a csudát: akkor én kötelezem magamat, hogy a «Nyelvőr»-nek mindig így köszönök: «Szerencsét jó napivadáját kívánok kegyelmeiteknek.» Tehát

Csak siess hazádba visszavert *ivoda*!
Neked Kürtön kívül másutt nye szloboda...
Ott a te helyed.

Egyébiránt pedig hallott-e Szarvas Gábor valamit a *tengeri kigyóorról*? Hogy ne hallott volna? Látni ugyan nem látott még, de csak adja ki a parancsot az ott lakos uriembereknek, majd fognak azok neki tengeri kigyót is. Addig is pedig látták azt már sokan. Legalább is két-száz különböző s a világnak egymástól egészen távolos helyein; legközelebb is *Senior* bengali ezredes, a «City of Baltimore» hajóról 12° 28' é. sz. és 43° 52' h. alatt, a mint erről maga a tisztelt ezredes késznek nyilatkozik bővebb felvilágosításokat adni. Valóban nagy merészség volna tagadni annyi tanu ellen a tengeri kigyó létezését: és hát Szarvas Gábor — ha történetesen zoologussá lenne a m. tud. akadémia megbízásából, — fölvonná-e rendszerébe a tengeri kigyót? Hát a lovat megtenné-e előljárónak?

«Deres a fű, előljáróm ne egyél!»

Dehogy venné, dehogy tenné! Ugy sem kell nekik az *évad-ivad*, mint nekem. Szarvas Gábor irataiban hiába keresem; Lehr Albert pedig egész pluralis dignitással vallja, hogy «nem birta rávenni magukat, hogy az *ivadot* négy év óta csak egyetlenegyszer is tollukra vegyék». Rossz körösztényök! *Ivadot* prédikálnak, de maguk nem isznak belőle. De hát mit járubaalkodnak akkor az *ivadjuk* mellett? miért iratnak maguknak titkos bizalmi feliratokat Kürtől és Némáról, Rátótról és Högyszéről, Pötsendről és Dobronakról? Miért szalasztják a világba Senki Miskáikat? Mért nem vallják be, hogy Vad Mihály nem Macpherson?

Még Lehr Alberthez van egy pár szavam. Lehr Albert kigunyolja és elferdíti szavaimat, melyekben én aggodalmamat fejezem ki a fölött, hogy a német nyelvet az iskolában és közéletben egyéb tudnivalók rovására egyre nélkülözhetlenebbé s a miveltés kriteriumává tesszük. A magam biztonságára való tekintetből kivánom magyarizálni szavaimat, mert jöghertnek idők — Schmerling nem alszik, — midőn a német nyelv elleni nyilatkozat miatt botba fut az ember Lehr Albert nélkül is. Tehát kijelentem, hogy semmi kifogásom az ellen, ha valaki németül tud, (magas kegy! Lehr A.), a német nemzet is kiváló tisztetélem tárgya (kö-

szöni szépen! L. A.), de mégis van neki két faja, a melyet sem az ypsilonos, sem a kutya-bőrös magyar nem szenvedhet. A *tüzes német* és a *vasas német*. Lehr Albert ezt a fajt nem ismeri, mert még fiatal ember, mondjuk el hát neki, kit neveztek így a büs magyarok a szomorú időkben.

Azt, a mely elébe áll az ypsilonos magyar-nak, mondván:

«Te ypsilonos magyar, viselője a kutya-bőrnek! te nem vagy vak, csak hólyag van a szemeden! hoczi majd én levezem! te nem tudod, a mit tudnod kellene, hanem majd mi elmondjuk, mert

Mi vagyunk sáfári az észnek,
Sötét éjben fénylő szövetnek...»

a ki így beszél, azt az ypsilonos magyar hívja *tüzes németnek*, mert *tüzzel* civilizál, még pedig nagy tüzzel.

Azt pedig, a ki a magyar nyelvből legelőször a káromkodást tanulta meg, a nélkül, hogy értené, a mit káromkodik, a ki *egész merészségnek* s még *nagyobb merészségnek* mondja azt, a mi magyarul *kímélet*, azilyent a kutya-bőrös magyar hívja *vasas németnek* (szerepel a Peleskei notáriusban is, ott is tánczol), mert vassal civilizál.

Csakis ettől a két fajtól rizza a mi kutya-bőrünket a hideg.

Van még egy harmadik fajta is, a mely már nem ijetei, hanem mulattatja az ypsilonos németet; ez az a faj, a mely a legelső buzditó szóra *ugrik*; azilyent nevezik *Ferlorumpájernek*.

Boldog új esztendő *ivadáját* érjenek kegyelmeitek.

Baksay Sándor.

A GÖZHÁZ.

VERNE GYULA REGÉNYE.

MÁSODIK FEJEZET.

Munro ezredesnél.

— No's, Maucel ur, — szolt hozzám * Banks mérnök, — ön is beszél utazásáról. Mintha ki sem mozdult volna Párisból. Milyenek találja Indiát?

— Indiát? — felelem — hát láttam én Indiát?

— Nem utazta-e át egészen hosszában, Bombaytől Kalkuttáig? S ha nem vak —

— Vak nem vagyok, de el voltam vakulva a füsttől, gőztől, a portól s mindenek fölött az utazás rohamos gyorsaságától. Nem akarom becsapni a vasutakat, kedves Banks, miután én épít, de igazán, a vasuti kocsi szűk ketrecéből, annak keskeny ablakán át, semmit sem lát az ember, csak az állomások pályaudvarait, melyek mind egyformák s legfőkébb a városok szélső háziorát és nimeretek csucsait.

— Helyes! — kiálta Hod kapitány; szeretném hallani, mit felel erre Banks. Nemde ezredes?

Az ezredes helyeslőleg intett s kijelenté, hogy várja a Banks mérnök választát.

— Az könnyű, felelé Banks, mert teljesen igazat adok Maucel barátunknak.

— Hát ha úgy van, miért épít ön vasutakat?

— Hogy, ha sietős az útja önnek, hatvan óra alatt mehessen Kalkuttából Bombaybe.

— Az én utam soha sem sietős.

— Akkor menjen az országton, kedves Hod, és pedig gyalog.

— Azt akarom épen.

— S mikor?

— Mihelyt ezredesem rászánja magát, hogy gyalog bejárja velem a felszigetet egész hosszában és széltében.

Az ezredes csak melán mosolygott.

Egy hónapja érkeztem Indiába s mivel Bombayből, Allahabadon át, vasuton jöttem Kalkuttába, a felszigetből jóformán mit sem láttam, de cézalom volt beutazni azt és pedig először a Gangesen tuli északi részt, s tanulmányozni az országot.

Banks mérnököt még Párisból ismertem. Jó barátságban állottunk egymással, melyet a bővebb ismeretség csak szilárdított. Megígérttem neki, hogy meglátogatom őt Kalkuttában, ha a Punnzáb és Delhi közti vonalrész, melynek

* A szertő itt a szót személyei egyikének, Maucelnek adja át.

kiépítésével volt megbízva, be lesz fejezve. Ez megtörténvén már, Banks több havi nyugalmat élvezhetett, s én ide jöttem őt barangolásra hívni föl a pihenés helyett; ajánlatomat ő készséggel elfogadta.

Mikor Kalkuttába érkeztem, 1876. márcziusában megismertett egy derék bajtársával, Hod kapitánnyal; aztán bevezettek közös barátjukhoz Munro ezredeshez; s most épen nála töltöttük az estét.

Az ezredes, akkor negyvenhét éves, egy különálló házában lakott, az európai városnegydedben, mely a kereskedő város zajos forgalmán jóformán kívül esik. Az ezredes háza egyszerű bungaló (tanya) volt, s téglalapon csupán földszintből állott, pyramis-alaku tető alatt; oszlopokon nyugvó veranda, vagy verang, egészíté ki az épület, mely — két szárnyával a konyhával, éléskamrákkal, színekkel, stb. kiegészítve, — minden szükséges kényelmet megadott. Szép fáktól árnyalt kertjért, melyben a ház feküdt, köfal vette körül.

Valódi uri ház volt; nagy eselődésséggel, helyes belső berendezéssel, gazdag butorattal s a jóllet minden jeleivel. Csak a nő gyöngéd és rendező keze hiányzott belőle. A szolgaszemélyzet közvetlen vezetését s a háztartás rendbentartását az ezredes egy régi fegyvertása, Mac-Neil egykori őrmester a királyi hadseregből, teljesítette, ki a hadjáratban elejétől végig ura oldala mellett harcolt, ama hű szívek egyike, melyek mintha csak ragaszkodásuk tárgyának a kebelében dobogának. Mintegy negyvenöt éves, magas, erőteljes férfi volt, a ki teljes szakált hordott a skót hegylakók szokása szerint. Szokásaiban, magatartásában, jellemében, egész lényében «földföldi» maradt a távol keleten is. A szolgálattól egyszerre lepett ki Munro ezredessel 1860-ban s mellette maradt a magánéletben is.

Mikor engem Banks az ezredeshez be akart vezetni, csak annyit mondott:

— Ne tegy semmi célzást a szipoj lázadásra, mindenek felett pedig soha se említsd az ezredes előtt Nana-Sahibot.

Munro ezredes ősrégi skót családból származott; ősei előkelő szerepet játszottak az egyesült királyságok történetében. Közük volt az a Sir Hektor Munro, ki 1760-ban a bengáli hadsereget vezérelte s akkor is épen egy szipoj-lázadást nyomott el, mely száz év múlva volt ismét megújuló. Munro őrnagy kerlehetetlen szigorral nyomta el a lázadást, huszonnyolcz lázadó lánczolatva egy nap az ágyu torkához; mely borzasztó neme a kivégzésnek az 1857-diki lázadás alatt is többször használtatt s melynek e szerint ezredesünk őse volt a feltalálója.

Mikor a szipojok 1857-ben fellázadtak, Munro ezredes a 93-ik számú skót gyalog ezredet vezényelte a királyi hadseregben. Majd az egész hadjáratot a sir James Outram parancsnoksága alatt tette meg, a ki az Indiák Bayardja nevet érdemelte ki Napier admiráltól. — 1858-ban Munro ezredes az «India Csillag» vitezi rend lovagjává lön, s ezzel baronette lön; neje pedig «lady Munro» czimet volt nyerendő, ha el nem veszett volna épen akkor abban a veres ördöklesben, melyet a lázadók Cawnpore-ban a Nana-Sahib parancsára és szeméi előtt hajtottak végre.

Az ezredes imadásig szerette nejét, kit barátai holtá után mindig mint lady Munrot emlegettek, s ki csak huszonkét éves volt, midőn oly gyászosan veszett el, a népdüh és négyföldlet áldozatakép. Az ördöklesben azonban úgy elveszett, hogy — kétségkívül összekonzolt testét ferdőzet vissza sem adhatták. A szerencsétlen áldozatokat a gyilkosok Cawnpore kutjaiba dobálták rakásra — s lehetetlen volt a szép fiatal nő testét kiválasztani és fölismerni a többi közül.

Sir Edward Munro-nak csak egy gondolata volt ezentul: föltalálni Nana-Sahibot, kit az angol kormány is mindenütt üldöztetett. Hogy jobban dolgozhassék a maga kezére, odahagyta a szolgálattól, Mac-Neil őrmestertől követve. Mindent elkövettek, ketten, hogy czelt érhesse-nek, de ők sem voltak szerencsésebbek mint az angol államrendőrség; Nana kiskilott minden kutatás elől. Három évi sikertelen fáradozás után az ezredes, egyelőre, felhagyott a további kereséssel. Akkoriban terjedt a hír, hogy Nana-Sahib meghalt.

Munro ezredes ekkor Mac-Neillel együtt visszatért Kalkuttába s itt e magános konyhó-

ban telepedett le. Könyveket, lapokat, melyek az élete gyászát előidéző katasztrófát juttatták volna eszébe, nem olvasva, sehova ki nem járva, az ezredes oly életet folytatott, melynek már semmi célja nincs. Szüntelen néjere gondolt, s úgy látszik, az idő sem enyhíti szíve sebet. A Nana-Sahib újra előtünéséről fölmerült hír nem jutott el hozzá. S ez szerencse volt, különben azonnal ott bagyta volna bungalóját.

Ezekről értesített engem Banks barátom, mielőtt az ezredeshez bevezett volna, e házában, melyből minden öröm számúzve volt s melyben a szipoj lázadást és Nana-Sahib nevét soha sem volt szabad említeni. E háznak csak két meghitt barát, Banks mérnök és Hod kapitány, voltak állandó látogatói.

Banks, mint említém, az imént fejezte be a nagy felszigeti vasut rábizott vonalrészét. Negyvenöt éves ember volt, teljes erejében levő. A madrasai vasut építésében is, mely az arab öbölt Bengulával volt összekötendő, tekintélyes rész volt neki szánya; de e munkálatok egy év leforgása előtt alig voltak megkezdendő. Így Kalkuttában tartózkodott, tudományos és erőtmitani feladatokkal és tanulmányokkal foglalkozva, s üres idejét az ezredesnek szentelve, mivel száz év óta volt benső barátságban. Majd minden estét nála töltött, a verandán, Hod kapitánnyal együtt, a ki tiz havi szabadságot élvezett.

Hod kapitány az első karabélyos zászlóaljban szolgált s már igen nevezetes hadi tettekben vett részt, előbb sir Collin Campbell alatt Oude-ban, aztán Rose alatt Közép-Indiában, ama nagy hadjáratban, mely Gwalior bevételeivel végződött. E kemény iskolában növekedett, harmincz éves, rőt-szőke hajú és szakált, erőteljes férfi volt; s ámbár a királyi hadsereg tagja, annyira elindiasodott, mintha Indiában született volna. Indiát az ígért földnek tekintette, azon országnak, melyben egyedül érdemes élni jóra való embernek. Valóban ez országban kielégíthette férfias kedvetét s végnyi mindenikét. Katona-termeszete lévén, hadakozásra elég alkalma nyílt; szenvedélyes vadász, kipróbált hegymászó, fáradhatatlan utazó és gyalogló, s végre ermetetlen futató lévén, — mind e szenvedélyei bő kielégítést nyerhettek Indiában.

Im ezek voltak a sir Edward Munro ezredes mindennapi vendégei s asztaltársai. Az ezredes szívesen hallgatta vitaközöségeit, melyek néha az ő komoly ajkaira is bírtak csalni egy-egy futó mosolyt. Közösen igyekeztek földvidtmi szomorú barátjokat s őt valamely nagyobb kirándulásra vagy utazásra csábítani, melyben szórakozást találhasson. De bár több ízben hívták a felsziget északi vidékeinek beutazására, az ezredes mindig visszautasítá ajánlataikat.

Ez este is fölmerült ez utazás terve, melyre nézte Banks és én már megegyeztünk egymás közt. Hod kapitány gyalogutazásról beszélt, mert ki nem állhatta a vasutakat, valamint Banks sem a lovakat. Legjobb lett volna persze, akár emberek által hordott palankinban, akár ökörvagy bivalyszekereken, lassan, kényelmesen utazni, kedvére meg-megállani minden nyomon s úgy öhni el az időt.

— Ugyan hallgassatok el ökörszekereitekkel! kiálta Banks — ezekkel Európában már ötszáz éve hogy felhagytak!

— Pedig Banks, hidd el nekem, hogy jobb utazás esik velők mint vasuti kupéid szűk ketrecében, a honnan az ember ki sem szállhat, mikor akar.

— A szekér kirázza az emberből a lelket is. — Jó; de a palankin, melyet emberek visznek, nem ráz egy cseppet sem. Az ember olvashat, írhat, alhat benne.

— Kiterítve, mint a koporsóban! Mily kedves!

— Fekve mint a hálószobában; az ember mintha csak otthon volna. S a mely perczben akar, lép ki belőle.

— A csiga is a házában utazik, jegyzé meg gunyosan Banks.

— Barátom, felelem én, ha a csiga elhagyhatná házát, mikor akarja s ismét visszatérhetne bele, mikor kedve van — bizony irigy-lésre méltó volna. A házukban utazni, minden kényelmünkkel együtt: kétségkívül ez az utazási eszközök és járművek netovábbja!

— Csakugyan, szolt közbe Munro ezredes, magával vihetni egész légkörét, megszokott környezetét, emlékeit — s mégis mozogni, vál-

toztatni szempontjait, éghajlatát... úgy van, ez jó volna!

— Mentt lenni az utszeli vendéglők, szállók és kocsmák szennyétől, bűzétől, kiállhatatlanságától, — toldá Hod kapitány — megállhatni, mikor épen tetszik, ha tetszik lépést, vagy gyorsan utazni, kedvünkre, magunkkal vinni nem csak ágyunkat, hanem ebédlő s társalgó szobánkat, sőt konyhákat is, kedvenc étel-leinkkel... minő haladás, Banks barátom, a ti vasuti vonataitokhoz képest!

— Teljesen egyetértek; de ne álljunk meg fele uton.

— Hogyan?

— Ti a kerekén járó házat többre becsületek a vasuti kocsinál; helyes: ha van veszteségetni való időnk s csak kedvünkre és nem dologban utazunk. Ebben mindnyájan egyet értünk. De folytassuk. A kerekén járó házat tehát megcsináltattuk ügyes építészünkkel. Megfelel a kényelem s egyszerű mind az utazás minden igényeinek. Nem igen magas, nehogy valamibe beleütődjék; nem igen széles, hogy minden uton elférjen; könnyedén függ rugóin, hogy ne rázódjék s kényelmesen ringjon. Pompás! barátunk az ezredes benne a házi ur s mi vendégei vagyunk; esigamódra, házukban, járjuk be vele India északi részét. Induljunk. De

— Sineken járó?

— Nem, hanem a közönséges országúton; azért tökélyesbített gőzmozdonyval és kerékszerkezettel kellene bírnia.

— Brávo! kiálta föl Hod kapitány. Ha a gőzház nem jár vasuti sineken: elfogadom.

— De, jegyzem meg, — ha a vontató állat eszik, eszik ám a mozdony is; s ha nincs fűtő szere, csak úgy megáll, mint az abrakolatlan ló.

— A gőzló, felelt Banks, három-négy élő ló erejével bír s ereje még fokozható is; nem fárad ki s nem betegszik meg soha; egyaránt megy hegyen, völgyön, hóban, esőben, sárban, szélben; nem kell neki sem ostar, sem kantár, sem fék; egy kis olaj vagy hajt, a mivel megkenjék, egy kevés szén vagy fa, a mit megémeszt. Lehet fűtői fával is; erdőben pedig nincs hiány Indiában.

— Helyes, kiálta Hod. Éljen a gőzló! Mennyire sajnálom, hogy nem születtem ötven évvel később!

— S miért? kérde Banks.

— Mert ötven év múlva az ön szép eszméje valósulva lesz.

— Már megvan, felelt Banks.

— Hogyan? s ki által?

— Átalam s igazat szólva csak attól az

nap múlva indulunk Észak-Indiába. Velünk tartasz-e?

— Kétségek nélkül, ha ön is utazik, ezredesem! viszonzá Mac-Neil őrmester.

(Folyt. köv.)

Egyveleg.

* **A japánok testének** méreteiről tartotta orvos-tudori értekezését Chaplin Ayrton asszony a párisi egyetemnél. E nő közel háromszáz japánit mért meg, mely körülmény kiválóan érdemes az említésre, mivel a japánok babonásan félnek a méretről. Kutatásainak eredménye, hogy a japánok átlagos magassága öt láb három hüvelyk s karjaik általában rövidek. A japánok alacsony természetét részint a különböző évszakok hőmérsékletének gyors változásában, részint az ifjúság hiányos élelmézésében, részint a levegőben találja. A legtöbb ok azonban a fajban létezik, mely kétségek nélkül vegyes. Szerző művéhez sok tipikus rajzot is csatolt.

* **A kínzás** Japánban is eltörölték úgy a vallás- és evangélikus gyülekezet lelkészévé választották s a szerkesztést B. Szabó Dávidnak adta át, ki a számokat B.-vel jegyezte alá. Ő és Révay Miklós, a kinek 600 frt volt a szerkesztői díja, irták kizárólag e lapot, mely 1786. végével megszűnt.

Az első magyar ujság.

Most van századik évfordulója, hogy Magyarországon az első hirlap magyar nyelven megjelent.

Pozsony, a koronázó város volt az első megjelenési hely, Rát Mátyás volt az első magyar szerkesztő, s „Magyar Hírmondó” volt az első magyar hirlap neve. Megjelent hetenkint kétszer 8-adrétű felven Patzko Ferenc által nyomtatva. Számai „Levelek”-nek címeztek. A szerkesztő vezetéknévének csak első betűjét jegyezte a számok végére s ugyanezt a szokást követék aztán a többi szerkesztők is. A lapnak ára helyben 3 frt, vidéken 4 frt volt felvére, s a szerkesztő az év végével köszönetét és megelégedését nyilvánította olvasóinak a meleg pártolásért, kikhez 1779-ben bocsátotta volt a szerkesztő az előfizetési felhívást: „Előre való tudakozódás” czim alatt, meg tudandó: „Ha valyon találkoznának-e elegendő számmal Hazájokat és Nemzetüket igazán szerető magyar Hazafiak, a kik magyar nyelven iratandó új Hírekre vagy is Hírmondó Levelekre szert tenni kívánának.”

1783-ban Rát Mátyás a győri evangélikus gyülekezet lelkészévé választották s a szerkesztést B. Szabó Dávidnak adta át, ki a számokat B.-vel jegyezte alá. Ő és Révay Miklós, a kinek 600 frt volt a szerkesztői díja, irták kizárólag e lapot, mely 1786. végével megszűnt.

Ez évforduló alkalmából közöljük az első magyar hirlap első számának első oldalát hű másolatban, az eredeti nyelvszövegben. A „Magyar Hírmondó” bővebb ismertetését Szinnyey József szakavatott tollából közelebb közöljük.

Körmöczbánya veszedelme.

A budapest-rutkai vasutat már többen elnevezték magyar Semmeringnek a változatos és sebnél-szebb hegyi tájaknak amaz érdekes sora miatt melyek merész kanyarulataiban kisérik. De ulig van e vasut mentében egy pont is, mely meglepőbben hatna az utazóra, mint midőn a hegyek gerincén lovaolva, kibukik a vo-

Boldog Alfzöny Havának első napján,
Szombatonn költ.

ELSŐ LEVELE.

Szokások a híróknak, hogy új eftendőkor holmi köszöntésekkel kezdjék-el leveleket. Ezt a szokást Magyar hírmondó talám nem fogja mindenkor követni: mivel a felettébb való hálaadást nem kedvelli a' mostani világ. — De tsak ugyan most leg-elsőször, úgy tetfzik, az illendőfé-ig meg-kívánja, hogy érdemlett tífzelet-tétellel köszönjön-bé Felféges, Méltóságos, Tífzeletes, Tekéntetes, Nemzetes, Vitéz és Érdemes Jó-akaróinál.

Bétsbe emelkedvén, leg-elsősr urajja KIRÁLYJÁT:

Térd s fő hajva egész szívvel haladja kégyelmét;
Mert, ha mi haznot hajt, tsak néki köszönheti létét.
Orfzágásnak már hűsz eztendeje kétfézer
Múlt: de ezerfer czernyi ezer jó-téte te hozzád,
Édes Hazám! ki ne kívánád, hogy még leg-alább-is
Ngyvenfer légyen, míg él, újítsa időnek!
JOSEFET A TSÁSZÁRT s hadait fenn tartsa szerentse!
Menj Olafz orfzágban tova, s tégy idvezletet ott-is:
Áldja Florentza, hazánk másod rendbéli Keményit

A THE-

AZ ELSŐ MAGYAR UJSÁG ELSŐ OLDALA.

nat a hatalmas fenyőerdőből s az ember mélyen maga alatt a völgykatlanban ott lát egy feltűnő külsejű kis várost, régi korra valló és újabb épületekkel, melyek bizonynyal impozansok szözelről, de innen a magasból úgy tűnnek föl,

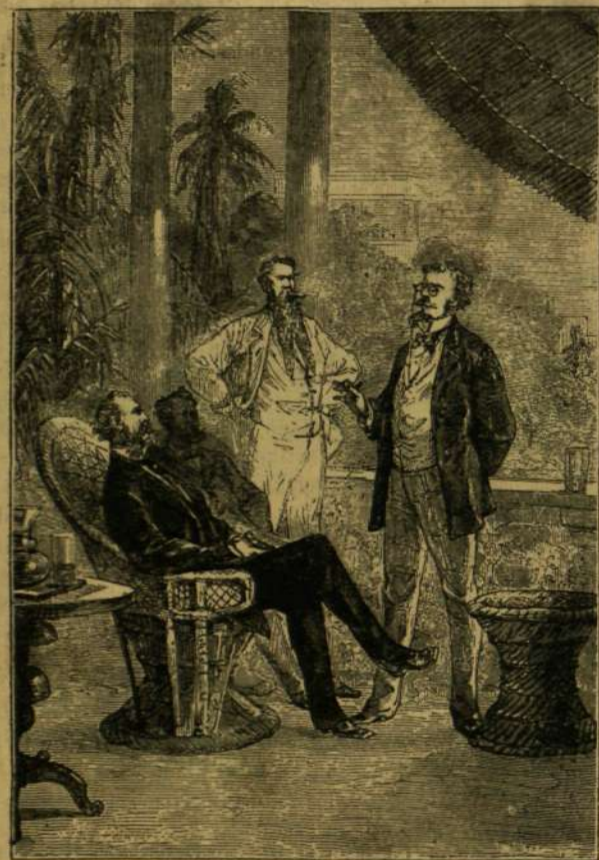
mintha játszó hegyi törpék rakták volna össze kártyából.

Ez Körmöczbánya, a magyarországi bányavárosok egyik legrégebbike. Leveles tárában van több igen régi okirat közt egy Róbert Károly királyunktól eredő, s ebből kitűnik, hogy Körmöczbányát már Kálman király szabad várossá tette.

Leginkább szembe tűnik ódon épületei között a város közepétáján emelkedő magaslaton az ugynevezett vártemplom, mely külön köfállal bekerített várcs közepén áll. Mint a főszentély esüveses boltzatának egyik zárkövén látható 1488 évszámból kitűnik, e templom a XV. század második felében épült. A templom nyugati oldalán emelkedik a hét emelettel bíró négy-szegű torony, mely megközelíti a 130 láb magasságot. Nem messze tőle, a várcs körfala mellett, egy alacsonyabb torony áll, s minden óratűs kétszeresen hangzik, először a kisebb, majd a nagyobb toronyból.

Körmöcznek, melybe régi ódon kapuk vezetnek, legcsinosabb része a főtér, mely ha nem is nagyvárosias, de festői látványt nyújt a háttérben levő vártemplommal. A képi-pünkön balról látható szöglet ház pinczéjében van a pénzverde, — itt készülnek az ép oly híres, mint ma már ritka körmöcz aranyok. Ugyane téren áll a két toronnyal ellátott szép katolikus egyház. A templom előtt egy szép szobor a ehhez közel egy magasan ugró-kut, mely a várost friss, tiszta ivóvízzel látja el. E téren van még a város-ház s több nyilvános épület.

Körmöczbányáról közelebb agaszto hírek jelentek meg a hirlapokban. Mult évi decz. 28-án falrepedések támadtak a belvárosi plebániával tőszomszédos Lehoczky-fele házban és főkép a plebaniatemplom éjszakkéleti boltzatán. Miután ily tünemény 1861 óta, a mikor a földrengés a vár falait megmozdította, nem fordult elő, az eset aggodalmat okozott. A vizsgálatból kitűnt, hogy a falrepedések perczenként szaporodnak. A templomot őrizet alá vették s bezárták. Azóta, mintha a talaj akarna megindulni, a ple-

MUNRO EZREDES ÉS BARÁTAI.

MAC-NEIL ÖRMESTER.

A GŐZHÁZ.

igaz! Ki fogja huzni? minemü vontató erőt fogjunk bele?

— Mit? szölt Hod kapitány. Hát lovakat, öszvéreket, ökröket vagy bivalyokat!

— Tuczatjával, persze? kérde Banks.

— Elefántokat, felelt Hod; elefántokat! Mily méltóságos s mégis mily szelid, tanulékony, könnyen kormányozható fogat. Igazi radzsához méltó.

— Helyes, — de —

— Mit, még de is van?

— Van bizony, még pedig nagy de, felelt Banks.

— Oh ezek a mérnökök! mindig akadályokat látnak.

— S legyőzik, ha nem legyőzhetetlenek.

— Tehát győzze le.

— Le is győzöm. Figyeljen csak. Kedves ezredes, mind e vontató állatok, mennek, haladnak, huznak — de el is fáradnak, kiállanak; néha meg is bokrosodnak; mindenek fölött pedig meg is éheznek. S mitűn őtszáz hold legelőt és rizs- meg zabtermő földet nem vontathatunk a kocsinak után, sokszor fennakadna a kerekés ház. Ebből következik, hogy ily járómű csak akkor lenne igazán gyakorlati, ha gőz vonná; egy szóval, az utazó háznak gőzháznak kellene lenni.

egyétől felek, hogy felül fogja mulni az önök várákózását.

— Rajta, Banks, rajta! Induljunk! kiálta Hod kapitány felugorva, mintha villanyütés érte volna, egészen készen az indulásra.

A mérnök egy mozdulattal csitította; s aztán ünnepélyes hangon, Munro ezredeshez fordulva, folytató:

— Edward, ha egy kerekés házat adok rendelkezésedre, ha mátol egy hónapra, mikor az évszak alkalmas lesz az utazásra, azt mondom neked; ime szobád, mely veled megy, a hová akarod; ime barátid, Maucel, Hod kapitány s én, készek vagyunk kísérni téged utadban, északi Indián át; fogod-e mondani: Induljunk Banks, isten oltalmában!

— Igen barátim, felelt Munro ezredes, egy percznyi gondolkodás után. Banks, a szükséges pénzt rendelkezésedre bocsátom. Váltsd be szavadat. Hozd ide nekünk azt az eszményi gőzházat, mely felülmulja a Hod várákózását s járjuk be vele egész Indiát!

— Hurrah, hurrah! kiálta Hod kapitány; s jaj a vadállatoknak a nepali hegyekben!

E perczben Mac-Neil őrmester, a hurráhh által fölriasztva, jelent meg a küszöbön.

— Mac-Neil, szölt hozzá ezredes, egy hó-

bizottság küldetett az európai fővárosokba a rendőri szervezet és büntetőjogi eljárás tanulmányozására.

* **Az örmény nők** Konstantinápolyban «Egyszerűség barátai» czimvel szövetséget alkottak, melynek tagjai csak olesó s egyszerű ruhákat hordanak s a gazdagabb tagok eddigi fölösleges kiadásait iskolai czelokra fordítják. Nehány örmény leány egyenesen tanítással és tanítók kiképzésével foglalkozik, kiket Armeniába s Czilicziába küldenek a szövetség költségén.

Az orosz száműzöttek statisztikája. A szentpétervári «Golosz» január 1-ő napján megjelent számában a következő statisztikát közli a mult évben Szibériába deportáltakról: 1879. máj. 1-sejéig a tímei (Tobolszk kormányzóság) központi fegyházban volt összesen 789 személy. Ezekhez jött máj. 1-sejétől okt. 1-sejéig 18,304 személy. Ezen idő alatt gőzhajón Szibéria belsejébe szállítottak 9067 férfit, 176 két-éves és két éven aluli gyermeket és 1306 két-tizenöt éves gyermeket, összesen 10,549 személyt. Ugyanezen idő alatt gyalog tovább hajtottak: Tobolszkon keresztül 6781 személyt, s Permen keresztül 236 személyt.

KÖRMÖCZBÁNYA FÖTERE.

bánia, városháza, és az ettől délnyugatnak eső házak falazata folyton resecg és reped, úgy hogy mind a plebániát, mind a Lehoczy-házat ki kellett üríteni. A plebánia boltozatán alig van 24 □ méternyire repedéstől mentes fal s a hasadékok akkorák, hogy szabadon látni rajtok kezesétül az eget. A gyönyörű freskók, melyek szintén régészeti és műbesszei birtok, ma holnap eltűnnek s a boltozat beomolhatik. A plebánia-templomról is azt mutatja a vizsgálat, hogy aligha lesz fentartható, s ha a talaj mozgása meg nem szűnik, Körnöczbánya egy része könnyen a földindulásnak lehet áldoztatva.

A kormány Zsigmond Vilmos bányamérnököt küldte ki a talajszűpítés természetes okainak kikutatására s az most ott működik a bányákban és tárnákban, melyekkel a város alá van átközve. Azonban, bármi becses legyen is az általa elérendő tudományos eredmény, gyakorlati haszna a város megmentésére aligha lesz működésének, mivel a víz és tűz ellen vannak övintézkedések, de a földindulás ellen az emberi erő csak igen gyarló gátakat ismer, s biztosíték más nem képzelhető, mint az, ha a talajszűpítés önmagától megszűnik.

Verseny a pusztán.

Képpel.

Tudós német professzorok egész bibliothékákat irtak már össze a ló természetrajzról, s ekközben, természetesen, nem mellőzhették hazánkat sem, mint kiválóan lótenyésztő országot. Olvashatni is irataikban a sok böles és okos dolog mellett elég vadat. Elég legyen csak az egy dr. Löfflerre hivatkozni, a ki a „Lóról” irt vastag könyv czimláján tiz-tizenkét sorban adja elő, hogy ő mi mindenféle tudományos intézetek és társulatok tagja, — szóval végtelen tekintély a ló körül, mégis annyi bolondot hardart össze Magyarországról, hogy a magyar ember, ha ezt olvassa, azt sem tudja boszankodjék-e vagy nevéssen. Ez az irta azt a klasszikus abszurdumot is érintett könyvében, mely: „Van Magyarországon egy sajátságos állat, mely sehol másutt elő nem fordul. Alakra tökéletes olyan, mint a kutya. A neve *forspont*.”

No de nem minden idegen utazó nyújt a külföldnek ilyen adatokat hazánkról. Vannak a kik csakugyan tulajdon szemekkel győződnek meg arról előbb, a miről írni akarnak, s ha nem is minden legkisebb részlete nézve, de nagyjában mégis híven adják elő tapasztalataikat.

Ezek közé tartozik Arnould festő, ki a magyar alföldön mint egy gróf vendége tartózkodván, lefestette annak lovait s a mellett egyes jeleneteket is levázolt albumába, melyek figyelmét felkeltették. Ez írja az ezuttal közölt képe magyarázatul a többi közt:

„Magyarország pusztái a lóspórtok igazi hazája, a lovasra úgy, mint a kocsisra. Minden birtokos büszke a szép lovaira, és méltán. Könyvű, aczelizmu és nagy kitartású lovak azok, tüzesek és virganczok, s megérdemlik azt a szeretetet, melylyel a csikós elhalmozza.

Ha véletlenül két kocsi kerül össze valahol a rónán, nagyon gyakran megcsik, hogy egész versenyfutást rendeznek s néha fogadnak is, mint a világság lóversenyben szokás. Én magam is részt vettem egy ily futásban. Midőn szeretetreméltó házi gazdámval künn kocsisztunk, egyszerre mellettünk terem a szomszéd uraság kocsija. Egy darabig egymás mellett haladtunk, midőn a szomszéd földesúr azt mondja, ő merne fogadni, hogy két lovával elhagyja a mi hármast fogatunkat. Mi ugyanis egy közönséges magyar szekeren ültünk, s egy csikós hajította a három lovat, míg a szomszéd ur könnyű vadászkoesi bakján maga tartotta két lova gyeplőjét. Az ajánlatot gazdám azonnal elfogadta s megkezdődött a hajsz, még a lélekzetem is elállt belé. Ellenfelünknek híres lovai voltak; most az egyszer azonban rosszul számított; mert eleinte kissé hátramaradtunk ugyan, de hirtelen előre rugtattunk s miután egy ideig egymás mellett rohantunk volna, később úgy elhagyta a szomszédot, hogy a pora se látszott. Akkor aztán meglátszottunk lépteinket s engedjük, hogy a szomszéd uraság beérjen, a ki aztán csakugyan elő is került, savanyu képpel ismerve be, hogy meg van merte, s magával vitt kastélyába, hol a megnyert fogadás fejében kiűnő lakoma várt ránk.

A német festő meglehetősen jellegzetes-

séggel adta vissza azt a jelenetet, midőn a hármast fogat a kettest elhagyja. De ott egy kicsit elhagyta emlékező tehetése, vagy „tán a fantáziája ragadta el”, mikor az alföldi, magyar paraszt-szekeret kissé megeviláztatlan rajzolja első ülése és első saroglya nélkül, s csikóst ültet, vagy inkább állít a kocsis helyére, kurta nyelű karikás-ostorral, a mi nem igen van a valóságban így, s ha ez esetben talán kivételesen úgy volt, — hát az legföljebb arra vall, hogy házigazdájá, az illető gróf, a különöségeket nem veti meg. Az ember-alakok és kivált a lovak azonban nagy elevenséggel és erővel vannak rajzolva.

A Petőfi-társaság közülése.

Január 6-án.

A négy év óta fennálló Petőfi-társaság közülése sikerült és érdekes irodalmi ünnepély volt e hó 6-án délben az akadémia nagy termében. A terem egészen megtelt, s az akadémia, a Kisfaludy-társaság számos tagja, közéletünk nem egy jelese volt látható a hallgatóság közt. A társulat tagjai közt foglalt helyet *Beniczky-Bajza Lenke* urhölgy, kire ma szintén fölolvastatott Petőfi-írt. Első eset, hogy szépirodalmi társaság ülésében nő tartott fölolvastatást. Kiváló érdeklődéssel várta a közönség gr. *Telegdi Sándornak* fölolvastatását Petőfiről. A grófnak a Petőfi-társaság kiadásában nem rég megjelent elmés rajzai oly élénk figyelmet gerjesztettek minden felé, hogy most úgy szólva Telegdi lett a figyelem központja, ki Petőfivel is jó barátságban élt. Telegdi visszaemlékezése a nagy költőre valóban nemcsak elmésen van előadva, hanem új adatokat is tartalmaz, és csakugyan az ülés legföljebb részévé lett. A fölolvastatások közt hallotta a közönség még Jókait.

Az elmők asztal körül ültek: *Jókai és Éjszaki* Károly elmők és *Szana Tamás* és *Váradi Antal* titkárok.

Éjszaki Károly alelnök nyitotta meg az ülést, rövid elmők beszéddel. E tiszt azért jutott neki — úgy mond — mert Jókai a fölolvastatások közt lesz. Beszédében arra utalt, hogy a közönségnek annyi alkalommal és ma is tapasztalt pártfogása bizonyítja a társaság létének jogosultságát.

Szana Tamás titkár tett ezután jelentést a lefolyt évi működéséről. A társaság, mely Petőfi nevét irta zászlójára, folyvást gyűjti a költő életére vonatkozó adatokat s emeli a Petőfi-kultusz. A társaság közönsége a „Koszoru” mindig nagyobb és nagyobb körben terjed. A társaság ezenkívül következő könyveket adott ki: gr. *Telegdi Sándor* „Emlékeit”, *Balázs Sándor* beszélyeit és évkönyvet. Az alapítók sorába léptek: *Beniczky-Bajza Lenke* és *Szremcsányi urhölgyek*. Végül megemlékezett *Toldy István* elhunyt tagról, kinek helyére *Irmei Ferenc* szép-tani író választották.

Négy László emlékbeszédet tartott *Balogh Zoltán* fölött, méltatva és helyes mértékkel szólva az elhunytól, ki az ötvenes és hatvanas években irodalmi térre lépett nemzedék egyik tehetséges tagja volt. *Balogh Zoltán* kezdetben a festéssel foglalkozott, később költemények jelentek meg tőle az akkori szépirodalmi lapokban. Legkiválóbb műve az „*Alpári*” című verses regény, melyet 1871-ben a Kisfaludy-társaság adott ki. Megírta a nemzet szabadságharcának apothozását is „*II. Rákóczy Ferenc*” című, husz énkere terjedő eposzban, de ez már nem jelenhet meg. A halál 1878-ban, Tokajban vetett véget szerény, de nemes pályájának.

Komócsy József „*Szerelem*” című költeményét szavalta. Azt rajzolja, hogy a szerelme bújat nem észlel el se dicsőség, se halhatatlanság. A hatásos költeményt megtapsolták.

Következett *Beniczky-Bajza Lenke* fölolvastatása. A jól ismert nevű és szellemes írónő *Szana Tamás* vezette a felolvasó asztalhoz, a közönség pedig tapsolva üdvözölte. A „*Különcz*” című rajzot olvasta föl. A „*Különcz*” egy szerelmében megsebzett ifjú, kit elszakítanak szeretett-jétől, s ki aztán nem is szeret többé senkit, csak rideg kötelességeit teljesíti. A szépen irt rajzot a közönség zajosn megtapsolta.

Gróf *Telegdi Sándor* nem maga olvasta föl „*Petőfi Koltón*” című visszaemlékezését, noha jelen volt maga is, hanem *E. Kovács Gyulára* bízta.

Telegdi nagyon érdekes képeket, jellemző történeteket mond el Petőfiről, belevegítve a

korrajzi vonásokat, leírásokat és szellemes megjegyzéseket. Közülük belőle bővebb részleteket is melléklapunkban a „*Világkrónika*”-ban; itt csak rövid vázlatot adhatjuk a fölolvastatásnak.

Telegdi 1846. szeptember havában ismerkedett meg Petőfivel Nagy-Károlyban. A „*Szarvas*” vendéglőben jöttek össze. Mikor *Haray Viktor* bemutatta Telegdinek Petőfit, ez így szólt: „*Őn az első eleven gróf, a kivel beszéltem.*” „*Hát dögöltél beszél-tél-e?*” — kérde Telegdi savanyun. „*Az magam is voltam komédiás koromban!*” „*Na cimborám, velem ugyan nem sokat nyertél, mert magam is csak olyan vad gróf vagyok.*” Ez első találkozási kezdve megbarátkoztak. Telegdi elhívta a költőt Koltóra is, hol Petőfi többször megjelent s ott töltte a mézesheteket. A költő igen feszelen körül talált itt, s mindig jól érezte magát Koltón, melyről megírta, hogy oly szép a tája, mint ha az ő képzelete után alkotta volna a természet.

Elbeszéli Telegdi az „*Erdélyben*” című költemény történetét is. Ezt Petőfi egy ébed alatt gondolta ki, nem evett semmit, hanem könyökére támasztva fejét, gondolkodott. Az ébed végén pedig elszavalta, majd lediktálta *Haraynak*.

Petőfinek Koltón a lovaglás egész szenvedélyévé vált. Telegdi tanította lovagolni, a Ferencz kocsis pedig hajítani. Ez a Ferencz kocsis épen Petőfi egy későbbi látogatása alatt halt meg, s eltemették ünnepélyesen. A temetésről hazajövő Petőfi költeményt irt ily czim alatt: „*Czigány Ferencz, a négyes kocsis,*” s azzal végezte, hogy a cseléd is lehet ur, nemes érzelemben egyenlő gazdájával. A verset oda adta Telegdinek, de — mondja Telegdi, — a nagy viharban, mely a hazát érte, e kéziratot is elhujta a pusztító szélvész. Elrejtett irományai közt többé nem találta meg a gyönyörű költeményt, mely a „*János vitéz*” modorában van írva.

Petőfi gyakran hangsúlyozta, hogy ő a bor és a csárdák költője s adata a betyár. Pedig mikor magukra voltak, csakis vizet ivott, s a koltói vizet „*a Vajda-forrás isteni nektárja*”-nak nevezte; cigány mellett elkvaterkázott, s midőn kocintott, azt szokta volt mondani: „*druszm! igyunk egy sugárt!*” A zenéhez nem értett s hallása sem volt jó. Szeretett zene után danolni, de a nótát nehezen tanulja be. Telegdi soha „*ködös*” állapotban sem látta, pálinkát pedig a hadjárat alatt sem ivott.

Gyulai Pál említi Petőfiről, hogy gróf *Telegdi Sándor* neki nem pártfogója, hanem pajtása volt. Ennek igaz voltára tanubizonyítással közli Telegdi Petőfinek 1846. decz. 29-éről Pestről hozott intézett levelét, melyben tőle mint barát 600 forintot kért kölcsön.

1849-ben, a hadjárat alatt, *Maros-Vásárhelyen* Petőfi egyszer Telegdihez belépett, azt mondja: „*En neked adósok vagyok. Eljöttém, hogy kifizessem.*” Bemtől kapott gratifikációt, s Telegdi hiába mondta, hogy „*használja okosabb dolga a pénzt.*” Petőfi azt válaszolta: „*ajándékot még tőled sem fogadok el,*” azzal letette az összeget az asztalra és elment.

Telegdi sok ily érdekes részletet sorol elő, fő törekvése lévén, hogy úgy mutassa be, a milyen ő nála volt. Ő, a ki annyit nélkülözött, szenvedett, maga mondja, hogy soha sem volt olyan boldog, mint Koltón. Huszonnyolc költeménye alatt diszlik a Koltó név, valamennyi ott írta, s mig magyar él: e kis falu mindig geographiai nevezetesség lesz. Ez a lángész hatalma!

Nagy és bosszán tartó taps követte Telegdi fölolvastatását. A gróf előlépett és meghajította magát. Az ország-világot bejárta és vitézlő hadakozott gróf dalias őz alak, patrialkhális szakállal, egészséges piros arccal. Megjelenésére ismét kitört a taps.

Ezután *Jókai Mór* lépett a fölolvastatás asztalhoz. Őt is taps és éljenzés fogadta. „*Ne bántsát a magyart*” című drámai költeményt olvasott föl, melyről az a hír szárnyalt, hogy politikai célzatu, s egy nagyobb mű töredékét képezi. Az egész művet azonban a költő nem akarja meg most nyilvánosságra hozni. Sajátlag azonban a „*Ne bántsát a magyart*” a színpadról már ismert. „*Hős Pálffy*” egy része, nevezetesen annak kibővített eleje. *Balog Bálint* és *Kunecz* köztársasági párbeszédével kezdődik a táborban s éles szembe állítása a magyar és német nemzeti jellemnek.

Jókai fölolvastatásának végeztével az ülés tárgysorozata is véget ért, déli 1 órakor.

Ülés után *Jókai* vezetése alatt küldöttség ment *Arany Jánoshoz*, hogy az irodalmi ünnepély alkalmából üdvözölje. „*Toldi*” költőjét Jókai mutatta be a küldöttséget, ki — mint üdvözölő beszédében mondá — a fiatal irodalom nevében jött az öreghez. *Arany János* családja körében igen szívesen fogadta a küldöttséget.

A tagok legnagyobb része meg összegyűlt a „*Hungária*” termében lakomára, mely derült és pohárköszöntések közt folyt le.

A RÉGI MŰHELYBEN.

(Visszaemlékezés PÁKH ALBERT-RA.)

— január 8.

NEM is ott van már, a hol régen volt; nem is a hajdani műhely, a melyben a „*Vasárnapi Ujság*” termett. Mégis, hogy körülnézek benne, az emlékek raja csakugy rebben föl a lelkem előtt. Az új zsölve régi szint vált; a szürke balzac, meg a szürke függöny kizöldül, mint a milyen akkor volt: a mihez, hogy úgy lássa az ember, sok fantázia kell. Képzelő erőm eleven volta mellett azonban mi sem bizonyít erősebben, mint az, hogy a „*Vasárnapi Ujság*” szerkesztőjét ott látom elhyni azon a zöld balzacban, a mi pedig az én igen tisztelt barátommal, *Nagy Miklóssal* ember-emlékezet óta nem esett meg.

Pákhót másképp nem is tudom elgondolni magamnak, mint folyton fekvő; *Nagy Miklós*ról meg szentül meg vagyok győződve, hogy fél lábán állva és gyorsan alszik.

Soha két nagyobb ellentétet! Amott a folytonos, persze önkénytelen nyugalom; emitt a színhetetlen mozgékonyosság. S ha valami rossz élezelő azt hirdeti Nagyról, hogy lábával is szerkeszti lapját, csak nagy dicsőretet mondott vele róla. Szerényesége szabódik ugyan ellene, hogy a saját édes lapjában magasztalják szerkesztői vitézségét, lemességét, jó izlését, buzgalmit s loyaltását. De én hozzá kötöttem magam, hogy épen ezeket a soraimat kímélje meg az ő veres cseruzájá, különben kabinet-kérdést csinálók belőle s legott kilépek onnan, a hová meg csak fél lábbal léptem be. Fave lineis!

A fiatalabb irodalomban alig vannak, a kik oly közelről ismerték s oly őszintén szerették volna a kedves mestert, mint mi ketten. *Nagy M. Kolozsvárt*, én Bécsben szőttem első szálait annak a meleg vonzódnak, mely hozzája fűzött bennünket.

Bús októberi este volt, hogy a bécsi magyarság egyik népes kávéházában ültem. A legénység fekete kávé óta folytatta a játékot a kicsi kerek s a nagy négyzetű zöld asztalok mellett. Csattogott a kártya s a golyó. Egyrészt busultam rajta, mért hogy nem fészkelte meg magát mi belénk is a német szívóssága a tanulást; tulfelől meg nagyon jólesett magyar szót hallanom s magyar lapokat olvasnom. De bár mennyi örömet leltem is a hallott és olvasott hazai beszédben, mégis nehéz ősi bánat ült az én lelkemben is, melynek forrása közvetlen üres ersényemből bugyogott elő akkora bőségben, hogy száz első éves medikusnak is elég lett volna. Mert az a vékony havi pénzecske, melyet sűrű intésekkel kaptunk hazulról, alig futotta ki egy hétre; a másodikban már a *Franz* vagy a *Martin* krétájára kerültünk, mely mint minden valamire való pénzéeri kréta, duplán fogott. S midőn a „*Vasárnapi Ujság*” híres mondanivalót közt azt az üzenetet olvastam valamely iparos-hoz, hogy a szerkesztő, a mennyire csak telik, rajta lesz egy levelezőn, a ki lapjának a londoni köztárlat csodáit megírja: nagy terv fogamzott meg bennem. „*Az a londoni levelező te fogsz lenni!*” gondolám. Persze nem úgy, hogy én elhajókézem a *Schallinger* apró kréta-darabjaitól *Anglia* nagy kréta-sziklá felé — hanem úgy, hogy majd írok én londoni levelet Bécsből. S végig turva egy halom német, francia és angol hirlapot: ott melegében (igazán melegében), mert kis szobámban fázva irtam volna meg a legért meglett az első tudósítás, különös tekintettel a magyar kiállítókra. Alá is irtam

szépen az én „*tábori nevemet*”, hogy: *dr. Tökés*.

A szerkesztő előtt nem tagadhatván a level kéltelen helyét, nem zavaros származását: kérdeztem, nem volna-e hajlandó lapját megnyitni közleményeimnek, megígérvén, hogy csak olyast írok, a mit olvastam s nem szopok a kis ujjamból semmit. A szegyenkező utó-iratban aztán — sobajtván a fölött, hogy *Plato* székébe a bankár ült bele — kértem egy kis apró pénzt. És, ó öröm és dicsőség! — a következő szombat meghozta a honorariumot Pákhnak egy komoly, szinte ünnepies levelével, melyben, maga is nagyon fájlalván, hogy *Plato* helyett a bankár hirdeti a világosságot, nem küldhet csak ennyit. Másnap reggel meg ott ragyogott a „*V. U.*” új számban az én londoni levelém a tárlatról, „*különös tekintettel a magyar kiállítókra*”.

No hiszen! Lett is drága dolga jó *Pákh Albertnek* ez első közlemény megjelenésétől kezdve. Az ország minden vidékéről kóstromolták őt *dr. Tökés* ur londoni lakása végett, hogy ez a derék hazafi hadd legyen ott nekik utmutatójuk, meg is fizetik a fáradságát.

Mit volt mit tennünk? — már a harmadik levél után hirtelen el kellett utaznom Londonból, megint Bécsbe tettem át lakásomat s innen irkáltam *K. T.* jegy alatt a bécsi leveleket szegény *Vahot Imre* és *Reményi Ede* bosszúságára.

Amaz — kit sallangos, tulipántos magyarsága miatt elvezetett *Pákh* „*Nemzeti Imre*”-nek — akkoriban rajzolta ki *Széchenyi István* „*emlékezetből*” s árulta szélében; a mire azt jegyezte meg *K. T.* hogy rajzoljon *V. I.* emlékezetből kulacsot, csati botot, de ne *Széchenyi*. *Reményiről* meg, ki akkor adta első hangversenyét Bécsben s kiról a „*P. N.*”-ba a híres (Pk.) *vezércikk*eket irt abban az időben, ki mert mondani, hogy ha akkora művész is mint *szt. Dávid*, a magyar nótát, bár sok ügyes cikornyával, de idegen izzel, nem magyarosan húzza; a miért aztán *Reményi*, kifürkészve melyik kávéházban lakom, harmadmagával tört rám s követelte, hogy kövessem meg. A mi meg is történt, csakhogy husz évvel később a „*Borszem Jankó*”-ban, a hol az ő czime („*az angol királyné udvari hegedűse*”) aké volt magyar-ráza, hogy igenis: az „*Angol királyné*” udvarában hegedült, csakhogy *Pesten*.

Semmit sem utált hevesebben *Pákh*, mint a nyegleséget s a henczegést. Ennek megrovására oly metsző szavai voltak, mint *Voltaire*-nek, s oly kegyetlenül jellemző epithetonjai, mint *Boznak*. Leveleiben hozám szegődött; de nem biztatott határozottan, mert, úgy mondá, „*a renyhe békét többre kell beszülnie a vig háborúnál, melyhez érzi, több a talentuma*”, lévén az ő ujsága csendes családi lap.

Alig vártam, hogy szemtől szembe láthassam, ki lapja s főleg elmés levelei által annyira fölébreszté rokonézetemet, érdekeltségemet.

A nyári szünidő meghozta végre a rég várt örömet. Másnap, hogy *Pestre* érkeztem, a mennyire csak az illendőség megengedte a korai látogatást, már ott álltam a *Szapáry*-ház kapujában, az uri utczában.

Keblemben a szív nagyot koppant, ujjam azon az ajtón annál kisebbet, melyen belül élt *Pákh Albert*.

Kopogtatásomra harsány, de cikkekkel teltlen kiáltás válaszolt, mely inkább hasonlított elutasításhoz, mint invitációhoz. Habozva nyitottam be abba a szellős, tágas udvari szobába, melyben szerkesztették a „*Vasárnapi Ujság*”-ot.

A zöld balzacon szikár alak nyult el, jobbjában írást tartva, plajbászos balján meg három

vagy négy felbontatlan czimszalagot hordva, melyek mint holmi karpereczek lógtak ott.

Főlemelte fejét; száraz arczu, széles homloku fejt; felém szögezté torzonborz bajszát s bizonyos öldrőkei alól öldről pillantást lövölt arra a vakmerőre, a ki az ajtó mellett megállva, némi megdöbbenéssel nézte a lassanként fölemelkedő férfit.

— *Pákh* urhoz van szerencsém? kérdeztem megfélemlítve.

— Az vagyok!

S hangja kellemes barytonban zengett felém.

— Én *dr. Tökés* vagyok, hebegem.

S erre a fenyegető bajusz lekonyult s a haragos szemek azok alól a borzas ernyők alól olyan nyájasan néztek rám, hogy megkönnyeb-bülve sohajtottam fel.

— Mi a kö! mondá. Hát ön nem is kopasz, nem is pászemes doktor? Hiszen ön, sértésnek ne vegye, inkább hasonlít lyrikus költőhöz, mint okos emberhez! Ha szereti a fehér cipőt, tessék, szegjen magának; bár nem szülte *Szoboszló*, de azért mégis foszló. Tudja-e mit felelt *Petőfi Sándor* erre a híres szoboszlai cipő-versre?

S elmondta, s a révén azt is, hogy az a barát, ki *Petőfi* „*vesztett ebkét megmará*”, az ő. Beszélte aztán *Petőfiről* sokat és kedvesen. Nem akkor egyszerre mind, hanem tíz év alatt apránként; mindannyiszor ujját, néha meglepő közölve az én szomjas lelkemmel. Mert *Pákh* nem igen volt beszédes ember. Többnyire hallgatott, csakhogy közbe-közbe eresztve egy seregű szót, mely világitott és gyújtott.

Olyan ész, oly élénk elme roncs helyében! *Igazán*, ő is pathologieum praeparatum volt spiritusban. S mennyi melegség a ridegnek látszó réteg alatt! *Csípős* beszédje mögött mily kedély! Mikor előhozakodott az ő apjával, azzal a besületes emberrel, azzal a szerény tudóssal, a ki szenvedett sok igazságtalanságot, a ki úgy megküzdött az étellel s a ki mellett úgy megküzdött az édesanya is, kinek kemény napi munkáját megszakította a szülés, „*mert csak ilyenkor feküdt a rendesnél tovább az ágyban*”, a ki elejébe nevelte gyermekeit az apai oktatásnak — a mikor az ő jó szüleiéről beszélt: nagyon, nagyon neki tudott melegezni. Maga nőtlén életet folytatván, minden fölőlségét, mely igénytelen életmódjánál fogva aránylag sok volt, a szeretett testvéreknek adta.

— Majd ha jubilálók! szokta volt mosolygva emlegetni s épített magának légvárakat. Visszavonul a kies Szepesség egy kis városába, ott megválasztja magát polgármesternek vagy valami eféle kiskirálynak s így akarja bevégezni napjait.

Az a jubileum pedig abból állt, hogy *Heckenast*, a „*V. U.*” tized évi előfizetését, vagy a mint *Pákh* mondogatta: „*a diszeladás jóvedelmét* — a napi költségek levonásával” a fennálló szerződés értelmében mind oda adja a szerkesztőnek.

Meg is jött a nagy nap, a „*V. U.*” megérte ünnepét; hanem — a „*napi költségek*” ugyan-csak hosszú számsorokban s bő rovatokban léptettek el a beneficians előtt s vajmi szerényke jutalommal a kövrnek álmódott áldás.

Alig érintette.

S mikor a „*diszjövdelem*” azzal a nagyobb összeggel, melyet őcsese biztatására valamely szepességi bányába ruházott bele, szintén a minden kuxok utján porlott semmivé — trefával ütötte el: „*Kux in's Loch!*”

De ha a „*diszjövdelem*” nem volt is fényes, annál fényesebb volt a jubilás diszebbé a kiadó fejedelmi termében. Ehöz a lakomához én, mint a „*V. U.*” szerkesztőségének azóta há-

rom név alatt munkálkodó tagja, szintén hivatalos voltam, s ettem is háromért. Milyen konyha! Hát csakugyan jóízű az írók zsirja, s rettenetes appetitusba ettem bele magamat. Ott voltak még Greguss Ágost, Volkmann, Hajnik s néhány tehetős fővárosi polgár. A kitűnő zenésztartozó csodálatta néztem s hallgattam az ő megzavarhatatlan némaságát. Ha kinyitotta a száját, az nem azért történt, hogy valami kijöjjön onnan, hanem hogy bemerjen. S ment is, szent Apollo! te vagy a megmondhatója, hogy menyeyi. Róbert bácsi, a töltött pohárra rásimítván rengeteg bajusztát: a szem elől szerényen elrejtette képességét. De én tartozó bálmalatt szemléletem és számláltam s nem értem a végét. Nem mondhatnám, hogy bölcsészeti karunknak ez idő szerint feje s egyik disze, kifogni hagyott volna magán a zengő némettel. S a többi is mind rövid, de sürü hörpitésekben s annál hosszabb köszöntésekben eltették az ünneplő ünnepeket, ki maga óvatossá szűresöléssel nézte, a mit körülte az olvasottak olvasatlanul ittak. A sok tárgy közt szótval tették azt a despectust is, melylyel az az idő szerinti fiatal irodalom viselkedett a veteránok iránt s vallotta az irodalmi Calvinizmust, melyhez képest, így szólt az új tan, „nincs tekintély, le a pápával!“

Gondolom jelen volt Gyulai Pál is, a kit ha jó Homérosz ismer, nyilván így említi vala fel, hogy:

Emberbosszantó Gyulait ne feledjem a sorból.

Ő egyik rettenetes üldözője volt az „új nemzedék“ rakoncátlanágának, a mely, kevés kivétellel, megannyi félreismert lángésznek tartotta magát.

A bőségesen termelő fiatal Magyarország, mert nem igen volt a miért Gyulai és Pákh irodalmi munkáit kifigurázza, azt hánytorgatta föl nekik, hogy nem tudnak már. Gyulai minden évben egy vagy két verset nyögött ki csak, a mi kétségtelenül a kimerültség jele; Pákh meg, így vágtak neki vissza: „közelebb három nagy kötetben adja ki válogatott szerkesztői mondánivalóit“. Bár tette volna! Mert azokban a mondánivalókban több tudás, élmény, ítélet és izlés volt, mint ama sziklafalók és felhőivők összes műveiben. Pákh a legfinomabb tapintattal szerkesztette. Ő is ama nemekelő volt egyike, a kik nem anélkül szállanak alá, hanem magukhoz emelik föl azt. Akár hány selejtes cikkből csinált ő kellemes olvasmányt, a nélkül, hogy irt volna belőlük valamit. Csak törült, de művészzel. Ő rá is ráillik az, a mit a korinthusi polgár mondott fiának, midőn a szobrászatot magyarázta neki: hogy a képfaragó vesz egy nagy darab márványt, a fölöslegest lefaragja róla s megvan a Minerva.

Keservesen küzdöttem néha valamely passus meghagyása mellett. Szörnyen fájt szívemnek, hogy szép hasonlatomnak elvágja a nyakát. E pillanatban az én sebzett húságom nem szobrászt, de vandált látott benne, ki összezuzza az isten alakját. Pedig mikor megjelent, szégyenkezve adtam neki igazat.

Az én töprengő Miklós barátom néha aggódott: nem volna-e jó, még egyszer átdolgozni egy-egy részletet.

Hagyja el, nagyon jó lesz az, ha egyszer nyomtatásban jelen meg.

A miben megint nagy igazza volt.

Épen ereje javában, férfikora delelőjén érte a csapás, melyből soha ki nem gyógyult teljesen. S a mi sebeiél is erősebben marta: nemzete szabadsági harcában nem vehetett részt. S ha már rossz lábaira kelt is volna, hogy odaálljon a honvédek sorába: nem szabadulhatott haza. A Bécs melletti Kaltenleutgeben hideg vizét használta, midőn a határon át eldördült

hozzája az első ágyulövés, elharsogott hozzája a hevenyesztett hadsereg harci riadása. Kifogyva egészségéből, pénzből, csak reményeiből nem: abban a kis osztrák faluban iskolamestere volt a csepűhaju, oltott lábú apró németeknek. Néha be-benézett Bécsbe s öröme telt benne, mily gyorsan épül a torlasz egyik s másik utcán. S elvánszorgott a Duna-csatornához s bizony behullajtotta a Buda, Mohács, Nándornál elfolyóba egy-egy nehéz könyeseppet s rábizta egy fodros hullámra, vigye meg a fogoly köszöntését azoknak, a kiknek talán vére főtí most a Dunát. Pedig bizony nem volt ábrándos legény.

Mikor haza került, nem volt ugyan egészen épkezláb ember, de a jókedve, az már inkább helyre zökkent; nyilván már azért is, mert a később Gräfenbergben folytatott kúra, melyből bajának némi enyhületét hozta magával, meggyőzte őt a felől, hogy a hideg víz mindent ki-gyógyít.

Minden szenvedő, a ki valamely tüzetes gyógymódáltalmánál könnyebbébedését tapasztalja bajának, megveti s elítéli az orvosi tudomány minden egyéb segélyforrását. Mint a Schrodista ráteszi a hitet a fanyar vörös borra s a száraz zsemlyére; s mint a svéd testgyakorlat híve meg van győződve róla, hogy vele a tuberkulózisról is segít; s mint megesküsznek sokan az örföngő Bannscheidtismusra: a víz is fejébe szállt már nem egy okos embernek. Ezek közé a víztől megköttyösödött világos elmék közé tartozott Pákh is. Belül-kivül, éhómra, zsizsra: neki mindig csak a hideg vizet kellett. A menyeyre áldásos a vele való élés, annál károsabb, ha visszaélnék vele. S Pákh visszaélt vele: mint a kaesa, ő is majd mindig a vízben últ, mélyen lenézett minden orvost s várta napról napra, hogy majd csak megszabadul sebeitől. S ha került egy jó napja, mikor nem sajgott lába (a mi inkább a kedvezőtlen időjárásnak volt eredménye, mint az ő kifogyhatatlan vizének) megint építette az ő boldog légvárát (lekvároknak csufolta maga) s még olyasmin is járt az esze, hogy meg is tudna még házasodni. Egy idő óta legalább igen szép leveleket írogat hozzá egy derék, művelte özevgyasszony az alföld egyik nagy városából; hogy ha megválnék szeretett magányától, azt csak az olyan jeles és szeretetreméltó férfiú kedvéért tudná megtenni, mint a milyen Pákh. Kéri is az arczképét. Pákh viszonozás fejében meg is küldötte a magáét. Egyszer aztán nagy-nevetve mutat egy női arczképet. Bizony nem volt valami szép. „Ez ő!“ mondá. „Hanem az ábrándos honleány sem ír ám azóta levelet, hogy megkapta tőlem — L...g (akkor országos képviselő) fotografiját!“ De azért erősek voltak benne a családi hajlandóságok s meg-megállt az utcán, ha valamely pozsgás gyereket vittek el mellette s nyájasan nézett utáná. Egyszer, hogy a fiatal Pesttől zsbongó Józseftérig csaltam el, egy középső kis legényre rámutatva, sajátos mosolygással mondá: „Ez is olyan nagyfejű, mint az enyém!“ Meglepetve néztem rá. Nem mondott annál egyebet s azóta szó sem volt róla többé.

Büszke volt a nagy koponyájára. Már ugy a maga tréfás módja szerint. Kedves elégtételére szolgált, hogy az ő kalapja nekem — a kinek akkora a kobakja, hogy mondva kell csinálnom kalapot — az övé még bő is volt. „Látná csak az én doktor öcsém fejét!“ mondá vigan. „Az akkora mint egy vármegyé!“ Sokat bohóskodott azzal az ő „doktor öcsével“ (tábori sebész — magyarul „felcsér“ volt), a kivel mindig nagy medikai problémákat fejtegette magának, a min ő igen jól mulatott. A gúny mindig ott leselkedett nagy bajusza alatt; az a gúny, melylyel magát sem kímélte, s a mely nem fájt senkinek.

A híres „számár-klub“, melyet alapított sok szellemes embernek képezte becsvágyát. S a tudós- vagy Kisfaludy-társasági tagságából nem fáradnak jobban, mint a hogyan fáradtak számosan, hogy ebbe a kurta akadémiába bele jussanak. Magam is csak neofita maradtam mindvégig s a „rugott csacsi“-foknál följebb nem vihettem.

Ez időben már a Hatvani-utca sarok-házában lakott, abban, a melynek első emeleti magasan egy barna elefánt nézett le az alatta nyüzsgő népségre.

— Kár, hogy hasznát nem veszik ennek a szépen kiesztérgályozott elefántnak, mondá egy vidéki látogatója, ki erről az elefántról igazodott el a Pákh lakására.

— Már hogy ne vennék? válaszolta komolyan. Én ki is árendáltam. Annak az elefántnak a hátán szivom el minden reggel az első szivaromat.

Ebben is csak a maga testi tehetetlenségét gunyolá; ez a furcsa beszéd is csak azt bizonyította, mennyire szeretett volna ő tenni, dolgozni erősen.

Egyszer, midőn még a jó kis Cseresnyés, a hirneves sakkozó, volt az ő dolgozóháza: a mai Franklin-épület kapuja alatt balra nyíló szerkesztői szobácska rövid kanapéján elnyulva, beszéltem el neki az Offenbach legújabb operettjének, a „deux aveugles“, „a két világtalan“ mulatságos jeleneteit, melyeket előttevaló nap láttam egy francia társaság előadásában a Karl-színház deszkáin. Nyagokat nevetett, a mi nála nem is volt olyan ritka dolog. Aztán a maga s másodszerkesztője lábaira mutatva (Cs. is bicegett) kesernyés mosolyolva mondá, hogy ha Offenbach őket látná, mindjárt megírná ezt a mulatságos operettet hogy „les deux boiteux“, „a két sánta“; csakhogy ez igaz volna, míg az a két vak látott.

Az ő orvosa, ápolója s szobalánya az öreg Ignác volt, egy huszárviselet vén katona, a ki úgy tudta emelgetni az ő jó urát, mint dajka a gyermekét. Ő locsolgatta, fűrésztötte szeretett gazdáját; ő evezett hónaljig a sok vízben, a ki olyan elkeseredett ellenség volt a vizek. Föl is borozta magát, hogy ki ne fogjon rajta az ellenség, már korán reggel; s késő este még folytatni védekezett az ellenség ellen — a miért Pákhól kapott is egyszer vízei medáliát a képe-re. De azért bittal sem üzhette volna el magától. A halál azt a csufot tette rajta, hogy borissza Ignácot vízei-betegségben vitte el magával.

Igy beszélt az el nekünk egy téli este a Kammon-kávéház legszélsőbb asztalkája mellett, hova minden este köréje gyülekezünk. Bartalus is köztünk volt, s az este mindig úgy végződött, hogy őt kísértük haza, ki akkor az országuton, a Luby-házban lakott. De ha nem volt is ott Bartalus, mégis csak éjféltájt arra szölitött föl bennünket Pákh, hogy: „ne kísérjük haza Bartalust?“ S elsétáltunk a Luby-házig s onnan az elefántig vezérelt vissza bennünket. Ha az éj csendében egyszerre vig nevetés hangzott föl az utcán: sokan tudták már, hogy „most kísérték haza Bartalust“.

Egy téli, hóvizes nap áthűlt s nagy beteg lett. Viaskodott s nem akart lefekünni. Végre a betegség mégis csak erősebb volt s Pákh az ágyba dőlt, hogy onnan soha többé föl ne keljen. Nem bocsátott magához orvost s lobos tüdejének is a hideg víztől várt gyógyulást. Bókai tanár, gyermekkori pajtása is csak a barátság révén juthatott a kórág mellé; de már akkor későn járt minden emberi tudomány. Még csak a szeretetnek juthatott mellette tisztje. Magam akkor Prágában jártam s egy ottani lap táviratából értem meg a nagy veszteséget, mely a

hazát, a nagy fájdalmat, mely az ő halálával szövet érte; pedig épen akkor nyílt meg az egy édes tavaszunk. Első virágja nem hiába hogy fájdalomban fogant, oda is hervadt.

Ezek a viggal elege szomorúságos dolgok rajzanak föl lelkemben, hogy ismét a régi műhelyben vagyok. De jó rendben, gyarapodásban látom a Pákh Albert gazdag örökét. Közönség utódjának, hogy nyájasan fogad benne. S ha törülvén belőle, ő is jóvá tudja tenni ezt az igénytelen cikket, ám tegye meg. De ezt, tudom, meghagyja benne ő is:

legyen köztünk áldott az ő emlékezte!

Porzó.

Irodalom és művészet.

Folyóirataink közül az új évben a következők-ből vetjük az első füzetét:

„Egyetemcske Philológiai Közöny“, a m. tud. akadémián nyelv- és irodalomtudományi bizottsága megbízásából szerkesztik Ponori Thewrewk Emil és dr. Heinrich Gusztáv. A tartalmas füzetet egy nagyobb mutatvány nyitja meg Arany János magyar Aristophaneséből, jelesen a „Lovagok“-ból, mely — még más három komédiájával együtt a vigjáték apjának — már sajtó alatt is van és pedig P. Th. Emil gondozása alatt, ki minden darabhoz rövid tájékoztató bevezetést ír s a fordító jegyzeteit is kiegészíti itt-ott. A világirodalom e kétezer-éves remekei, magokhoz méltó fordításban lesznek irodalmunk sajátjaivá. Örömmel üdvözöljük belőlük az első mutatvány megjelenését is; a görög szellem teljesen, épen megtartva s mégis oly magyar nyelven szólalva meg, oly művészet, mely csak Aranytól telik. A füzet közérdeklőbb cikkei még: „Eszmé az irodalomtörténet-írástól“ Haraszi Gyulától; Madách egy ismeretlen (fiatalkori) tragoediájából mutatvány, rövid bevezetéssel, közli Riedl Frigyes; „János Pannonius halál- és sírhelye“ Abel Jenőtől, stb. A hazai és külföldi philológiai és irodalomtörténeti munkák egész sora van még ismertette, többnyire behatóan és alaposan, nemcsak rövid szemle alakjában. Általában mondhatjuk, hogy a „Phil. Közöny“ komolyan veszi föladatát s lát munkájához; felület és elnagyolt ismertetések helyett valódi bírálatokkal tájékoztatja közönségét, az irodalom és tudomány őt illető részében. E közöny a Franklin-társulat kiadásában jelen meg, s mostantól fogva megnövekedett terjedelméhez képest, — 30 iv helyett 40 — ára az eddigi 5 frt helyett 6 frt egész évre. Ajánljuk az érdeklődő közönség s különösen a tanári körök figyelmébe.

A „Havi Szemle“, Bodnár Zsigmond folyóirata, havonként jelen meg, ára egész évre 8 frt, füzetenként 80 kr. A januári füzet változatos tartalommal jelent meg. Első közleménye: „Aranytermő vidékek“, G. vom Rath utáni Pethő Gyulától, becses tanulmány, a természeti földrajz köréből, jól irt ciklik, jól átdolgozva. Vége még következik. Ballagi Géza, derék fiatal jogtudós, a magyar közigazgatásról értekezik, Kolosy, Grünwald s mások idevágó tanulmányai nyomán, bírálatosan. Ő is elítéli a közigazgatási bizottságot, ez új intézményt államéletünkben, mely sehogy sem tud beilleszkedni abba s nem egyhamar válik vérünké. Költemények rovata alatt Bulla Jánostól (a „Tündérvő“ írójától) két gyöngédalt, s Rudnyánszky Gyulától egy erőltetett meséjű s dagályos nyelvű költői beszélt találmán. Ismét a tudományos térre csapva át, érdekesen értekezik Dukay Vilmos a geológiai és orthológiai, nyelvészeti és újabb időben oly sok zajt ütött kérdéseiről. Dukay a „Nyelvőr“ ellen foglalt állást s helyesen — itt-ott élesen is — fejtegeti nézeteit. Ugyane téren, veterán tudósunk, Brassai kezdi egy hosszabb értekezésbe, a „Magyar helyesírásról“, melynek még csak folytatása következik; várjuk a végét. Justus nagyobb tanulmánya is, „Reform-politikánk“, csak épen megkezdődik. Belezam Albert képzőművészeti szemlélet ad, az ősi (és téli) kiállításról. Bodon József, jó tollú fiatal novelláíró beszéle, „Az Utolsó Csácsa“ után — rövid „Dramai szemle“ Vörösmarty Csongor és Tünde-jéről — s végre „Könyvszemle“ fejezi be, a terjedelméhez képest nagyon is változatos tartalmu füzetet.

A „Koszorú“, a Petőfi-társaság közlönyének január havi füzeté érdekes tartalommal jelent meg. Két kép is van benne Munkácsy Mihálynak maga által rajzolt arczképe, az aláírással: „Szana Tamás barátomnak“. (A szöveget a képhez Ábrányi Emil írta a művészről.) A másik kép: „Hajnálban“, Munkácsy festménye után. Költemény kettő van: „Husz év múlva“ Vajda Jánostól (nyomatva és a költő kéziratában egymás mellett.) s „Lili miatt“ költői elbeszélés, Endrődi Sándortól. Elbeszélések: „A kulonc“ Beniczky Bajza Lenkétől s „Az űrangyal“ Balázs Sándortól. E füzet tartalmazza gr. Teleki Sándornak a Petőfi-társaság közgyűlésén tartott nagyerdeklő fölvételét: „Petőfi Költő; s ifjabb Ábrányi Kornélól emlékeztetést „Toldy Istvánról“. Az irodalmi szemlében öt könyv rövid bemutatása mellett van egy nagyobb közlemény is: Arany „Földi szerelmé“-ről. A füzetből (melynek ára 80 kr.) mutatványul közöljük itt Vajda János szép költeményét:

Husz év múlva.

Gina emlékkönyvébe.

Mint a Montblanc csésésin a jég,
Minek nem árt se nap, se szél,
Csöndes szívem; többem én ég;
Nem bántja újabb szenvedély.

Fölöttem csillagmiriád
Versenyk kezérekődi, ragyog,
Fejemre szórja sugarát;
Azért még föl nem olvadok.

De néha csöndes éjszakán
Elámodozva, egyedül,
Mult ifjúság tündér taván
Hattyúi képed fölmerül:

És ekkor még szívem kigyul,
Mint hosszú téli éjjelen
Montblanc örök hava, ha tul
A fölkelő nap megjelen...

A szegedi Árvizkönyv. A Kisfaludy-társaság által a szegediek javára kiadandó Árvizkönyve sajtó alá adatott. Szolgáljon ez, addig is, míg az előfizetési felhívás legközelebb kiadatik, megnyugtatól a társaság tagjai közül azoknak, kik becses dolgozataikat beküldötték. A még hátralevőket tisztelettel kérem, sziveskedjenek az Árvizkönyvbe szánt munkájukat hozzám (Budapest, Vár, 191.) mielőbb beküldeni Szász Károly.

„Új dalok“ című verskötetre hirdet előfizetést Bagyik Ferenc, kitől Benőfi Ferenc, Sió, Batonyai Ferencz álnévek alatt több lap (köztök egypárt lapunk is) közölt már csinos költeményeket. Az előfizetés egy forint s Budapestre, a nemzeti színházhoz küldendő, a szerző nevére.

Új zeneművek. Táborosy és Parsch budapesti műkereskedőknél megjelent: „Emléklap szeretett anyám eszüstmenegzőjére“, átírat népdalok fölött, zongorára szerk. Kövér Jolán; ára 60 kr. — és Huber Károly „Harmadik magyar ábránd“-ja Rácz Pál három dala felett; hagedire zongorakísérettel 1 frt 50 kr. — Rózsavölgyi műkereskedésében megjelentek: Sipos Antaltól „A világszó címűbalmos“, ábránd magyar népdalok fölött, zongorára, Simay Rozália urholgónak ajánlva, ára 1 frt 20 kr., s Louis Katzautól „Wie die Zeit vergeht“ polka, ára 60 kr. — Keeskmétriől beküldetett hozzánk: „Keeskmétri négyes“, zongorára szerk. Spitzer Endre, ára 60 kr.

A nemzeti színházban Bartók Lajos „Legszébb“ című vigjátékát a harmadik előadásakor is oly nagy közönség nézte, hogy a zenekar helyére is székeket kellett tenni. Az operánál Pappenheim Eugénia asszony e hó 8-án fejezte be vendég szereplését. A „Bolygó hollandi“ Senta szerepében lépett föl utolszor, s a közönség nagy tetszéssel fogadta és számtalan szor megtapsolta.

A népszínházban e hó 16-ikára egy eredeti operette első előadása van kitűzve: „Székely Katalin“, mely Báthori Zsigmond erdélyi fejedelem korában játszik. Szövegét Lukácsy Sándor írta, zenéjét pedig Erkel Elek, ki az újabb népszínművekhez oly sok szép dalt szerzett, s a meglevőket oly harmónikus zenekísérettel tudja ellátni.

„Petarca és Kisfaludy Sándor“, ily című irodalomtörténeti tanulmány jelent meg Rényi Rozsától, mint lenyomat a „Figyelő“-ből. Egyes cikkei meglepések is volt már alkalmunk méltányolni

a szerző szorgalmát, melylyel érdekes párhuzamát megvonja a szerelm olasz és magyar dalnoká közt. A végeredmény az, hogy Petarca kétségkívül hatott Kisfaludyra, de ez egészen más s szintén költői természet levén, utánzóknak még sem mondható. A nagy nyolcezeredre alakban 91 lapra terjedő csinos kiállítású füzet ára 80 kr.

Közintézetek, egyletek.

A magyar tud. akadémia e hó 5-én tartott összes ülésén gr. Lónyay Menyhért elnökölt, ki az újév alkalmából üdvözlőlvén a tagokat, Frankó Vilmos föltitkár a pályázatokra érkezett versenyművekről tett jelentést. A Teleki-féle vigjátéki pályázatra tíz vigjátékot s tevédsébből két tragédiát küldtek, mely utóbbiak az alkalmossal nem pályázhattak. A vigjátékok ezúttal: „Ősi vér“, „Házassági három boldogság“, „Szeget szeggel“, „A műkedvelők“, „A mi nevelésünk“, „Hölgy-ék vagy korháb és női erények“, „Isten akarata“, „A tör“, „A házasság iskolája“ s „Appius Claudius“ és „Koppány“. — A Nádasly-féle elbeszélő költemény pályázatára öt versenymű érkezett: „Elbeszélő költszet“, „Bajusz Laczkó“, „Márton vitéz“, „Barátságból“, „Szép Ilonka“, A 80 aranyas Marczibányi-díjra (magyar költők jelentése és alkalmazása) érkezett két pályamű; s a száz-aranyas Sztrókay-díjra (az államszolgálat jogi természetű stb.) szintén kettő; a takarékpénztári Fáj-jutalomra (állami adórendszer) egy; a Lévy Henrik 500 forintos történelmi esszé pályázatára kettő: „Enyngi Török Bálint és kora“ s „Majláth István;“ a másik Lévy-féle, nemzetgazdasági kértelre: „Adatok Magyarország gabonakivitelének kérdéséhez“ egy pályamű. A Füz-féle pályakérdés (házának faunája valamely nagyobb családjának leírása) meddő maradt. Ezek bejelentése után az első osztály ülése következett Zichy Antal elnöklöte alatt. Először is Theerrek Emil ismertetés röviden Abel Jenő ily című dolgozatát: „A magyarországi humanisták és Celtes Konrád tudós társaságai.“ Az eddigi nézetek szemben kimutatja, hogy az az n. sodalitas septemcastriensis (erdélyi tudós társaság) sohasem létezett, s hogy a budai tudós társaság, mely a bécsi-sodalitas literaria Danubiána) egy és ugyanazon társaság volt, nem Mátyás király, hanem Ulászló alatt alapított 1497-ben Celtes Konrád által, midőn ez Bécsben való letelepedése előtt a budai udvarnál tartózkodó tudósokat meglátogatta. Abel közli a tudósok eddigi hiányosan ismert életrajzát és Celtes Konrádhoz intézett kiadatlant leveleiket. Az ülést Volf György jelentése zárta be; a „Nyelvelméltár“-7-ik és 8-ik kötetének tartalmáról tett jelentést.

A történelmi társulat közgyűlése e hó 8-án volt, Pulszky Ferenc másodelnök vezetés alatt, ki a megnyitó beszédben egyszerűen utalt e társulat nagy tevékenységére, mely a közönség pártfogását is évről-évre gregbiti. Székely Sándor titkári előterjesztésének sem kellett hangzatos szavakhoz folyamodni, hanem csak felsorolni a tényeket, s megemlíteni ama műveket, melyekkel a társulat gazdagította a történelmi irodalmat, s a sok okiratot, melyeket a társaság kutatásai hoztak napfényre leváltárakból és leveles ládákból. A „Századok“ című havi folyóirat kívül a társulat adja ki a „Hazai oklevéltárt“, mely a vándorgyűlések alkalmával összegyűjtött anyagot közli, a „Történelmi tárt“, s a folyó évben megindítja az „Ipartörténeti adattárt“. Kiadta a társulat „Balassa Bálint költemények“ is, oly irodalmi apparattussal és jegyzetekkel, melyek azok élvezését a nagy közönségre is könnyívé teszik. A titkári jelentés melegen emlékeztet meg az elhunyt gr. Desseffy Lajosról, kinek áldozatkészsége tette lehetővé a „Hazai oklevéltár“ megindítását. A társulat tagjainak száma a múlt évi 1608-ról 1753-ra szaporodott. A bejelentett új tagok közt vannak Pulszky Polixéna és Okányi Schwarz Jenny kisasszonyok, kik jelen is voltak az ülésen. — A titkári jelentés után a tisztújítás következett. Elnök lett Polanyi Arnóld püspök, alelnök b. Kemény Gábor kereskedelmi miniszter és Pulszky Ferenc. A választmányba 20 tagot is választottak. F. M. Gusztáv levelében indítványt tett, hogy irasson a társulat művelődéstörténeti kisebb monográfiákat, s ő maga 20 aranyat ajánlott föl pályadíjra egy 5–6 ivnyi terjedelmű monográfiára, mely a magyar királyi udvartartásáról szólna István királytól a máhási vészig. Végül fölválaszt volt, me

lyet dr. Marczali Henrik tartott «II. József első terjeszkedési terveiről», melyben a keleti kérdés megoldásáért adja elő. Már II. József is arra a meggyőződésre jutott, hogy egy 1783. jun. 18-án kelt előterjesztésére a törökök elleni orosz hadjáratban, orosz szövetségére létre, ezt a keserű megjegyzést írta: «Látom már, hogy az oroszoktól soha sem lehet jót várni».

A műcsarnok érdekes kiállítása január 6-án véget ért. Folyvást csak kevesen nézték. A zord téli időben a műcsarnok távol esik oda kün a sugáruton. Délelőtti időben, mikor legjobb a világítás, nem mindenki ér rá a látogatásra; a délutánok pedig nemcsak rövidke, hanem a kiállítás nem valami derék világításu teremben siettetik az elsőételést. A nagy kiállításokat jobb lenne tavaszkor vagy őszkor rendezni. Az országos képzőművészeti társulat pedig méltán számíthatott a szép kiállítás jóvedelmére. A január és február havi nagy kiadások — főképp részlettörlesztések az építómestereknek — nem találván kellő fedezetet, a kormány késznek nyilatkozott ugyan az általa az iparmúzeum és zeneakadémia részére bérelt helyiségek után 5700 forint lakbért előre lefizetni; de ez sem elegendő. A választmány tehetősebb tagjai tehát a társulatnak sajátjukból előlegezték a szükséges összegeket: Ipolyi Arnold püspök elnök 1000 forint, Perlay Kálmán igazgató 1000 forint, Lipthay Béla báró 1000 forint, Ráthi György 2000 forint, Barabás Miklós 2000 forint, Nemes Nándor gróf 1000 vagy 2000 forint ajánlottak fel. Így egyelőre a bajon segítve van, de gyökeres javításról kellend gondoskodni.

Mi ujság?

* A Vasárnapi Ujság-nak egy régi dolgozó társasága tért vissza a lap szerkesztőségébe, ki K. T. Forgó, Dr. Tótkés, s más nevek alatt voltak itt kezdte tárczairól pályázni, melyen azóta oly szép hírnévre tudott szert tenni. Dr. Ágai Adolf, ki részint mint szerkesztő, részint mint író, irodalmunknak egyik legtevékenyebb és kiválóan hívatott munkása, új évkor a «Magyarország és Nagyvilág» szerkesztésétől megválván, ezental lapunkat is föl fogja időnként keresni «Porzó» név alatt irt kedvelt tárczáival, melyből az elsőt mai számunkban közöljük. Meg vagyunk győződve, hogy olvasóink is örömmel fogják üdvözölni e lap dolgozó társaság sorában.

* Lapunk mai czerkép és életrajz-közleményéhez érdekesnek tartjuk megemlíteni, mint a kegyelet jelét, melylyel Mentovic emléke iránt volt tanítványai viselkedni, hogy értékeire esvén, hogy lapunk számára czerképet kértünk a családától, tanítványai azonnal 100 példányt rendeltek meg abból a számból, melyben az meg fog jelenni. Mentovic soha sem igen tökéletes kép után készült — jobb hiányában — a méjénk is.

Arany Jánosnál. A Petőfi-társaság tagjainak Arany Jánosnál tett tisztelgése alkalmával a költő panaszkodott, hogy szembaja van, hogy alig lát, neki már semmiféle «ívég» nem használ, alig ismeri meg már legjobb barátait is, s az utcán hiába üdvözlök, mert gyöngye zemeivel senkit sem vesz észre. Mindenkit elszomorított a nagy költő ez állapota, s mindenki a javulás forró óhajátával gondolhat arra.

A magyar ált. hitelbank részvényeseinek január 5-én Andrassy Aladár gróf előnkélete által tartott rendkívüli közgyűlésén, Pallavicini Ede őrnagy egyhangulag az elhunyt Wenninger Wince utódjául, az intézet vezér-igazgatójává választották.

A Virág Benedek emlékének százados megünneplését előkészítő bizottság megalakult. Az előnképet Pauer János akadémiái tag és székesfehérvári püspök fogadta el, mint a kinek egyházmegyéjéhez tartozott Virág. A jubileum iránt, mely a tavaszkor lesz, a költő szülőföldjére, Somogy szintén érdeklődik, s Csépai Alapán a megyei körökben tevékenyen elősegíti az ügyet.

A királyi-malom égése. A budai Dunaparton levő ugynevezett királyi-malom, e nagy ipartelep, mely-

nek legutóbbi birtokosa Hadrich és Strauss, e hó 7-én délben kivülvit, s egészen leégett. A tűz után még a falak egy része is romba dőlt. A nagy szelben a tűz oly gyorsan terjedt, hogy oltásról szó sem lehetett. A ház az épülettel s benne levő készlettel együtt felülhaladja a 300,000 forintot.

A dunaei vasúti szerencsétlenség áldozatai még mindig a hullámsírban fekszenek. A lezuhant vasúti vonat annyira be van szorulva a hid rácsozatának összegörbült vas rudjai közé, hogy a vizből egyetlen kocsi sem lehetett még kiemelni. A buvárok mindennap több órát töltenek a víz alatt s ezek, ugy találták, hogy a holtakat és podgyászokat a víz kisodorta a kocsiokból.

A trónörökös a madridi merényletről. Rudolf trónörökös a minap vadásztársai között ült a császári vadászterület egy vadászakában reggeli mellett, midőn megkapta a számára Bécsből fullajtárral küldött hírt, melyből megtudta, hogy a spanyol király ellen merénylet történt. A trónörökös közölte e hírt a jelen voltakkal s a következő szellemes megjegyzést kapcsolta hozzá: «A spanyol király büszke lehet, mert a merénylő urak legalább nemes vadnak tekintik őt és golyóval lönek rá, épen mint az orosz merénylő a czárna és nem seréttét mint a német császárra Nobiling. Tilalmi időt kellene nekik is egyszer már kitűzni a fejedelmek irányában.»

Halálozások.

KATONA Lajos, Pestmegye monori kerületének országgyűlési képviselője, a függetlenségi párt tagja, elhunyt 66 éves korában Kátán. Az ősz hazafi a szabadságharcban mint kormánybiztos működött az alvidéken, 1861-ben pedig Pestmegye szolgabírája volt, de a provizorium alatt e tisztjéről leköszönt. Temetése Kátán ment végbe, s az országgyűlési függetlenségi kör is küldött koporsójára koszorút.

DIVALD József pénzügyi tanácsos, a selmeczi bányászati vezetés főnöke, elhunyt Selmeczbányán 53 éves korában. A szintén e napokban elhunyt Wagner Károlyval együtt az erdészeti ügyek legkiválóbb előharcosa volt, s ketten indították meg az «Erdészeti Lapok»-at. A miniszteriumban csak néhány évig szolgált; ezután átvette a katonai határőrvédelmi felület ügyében alakult társulat vezérigazgatói tisztjét, mely társulat, nagy kárral, liquidálódni volt kénytelen.

Elhunytak még a közlelőbb napok alatt: TULOK Zsigmond, vasmegyei volt szolgabíró és volt országgyűlési képviselő, s a pősfai sarkterben temették el. — FARAGÓ KAJETÁN, imreghi plébános s minoritari rendi kormánytanácsos, 58 éves korában. — CSAPHY ISTVÁN, év. lelkész-esperes 58 éves korában N. Magyarszabán. — HOLCZKY FERENCZ, hajmóci prépost-plébános, ki irodalommal is foglalkozott. — VADNAY József, földbirtokos s egykor szolgabíró, a borsodmegyei Hejő-Szalontán, 55 éves korában. — HRABOVSKY János, a fővárosi körökben ismert tüzerhadnagy, 23 éves korában Meránban, hová üdülés végett ment. — VÖRÖS BENŐ, a komáromi első takarékpénztár ügyvéde. — BANI FERENCZ, nagyszabenyi ferenczrendi szerzetes, előbb hunyadmegyei dobrói plébános. — KASZAB János, a szabadságharcban honvéderőrnagy, Losonczon. — SZILÁGYI PÁL, zemplénmegyei volt tisztteljes, 74 éves korában Eperjesen. — RITTER FERENCZ, régi katoná, pattyantyus őrmester, ki részt vett a szabadságharcban is, s összesen 56 évet töltött a katonaságnál, utóljára mint utmester létezett, 95 éves korában, Tapolczán. — N. CZIBOK László, a halosi ref. lyceumhoz képzett fiatal tanára 25 éves korában. — REICH Mór, bicskai népszerű orvos.

Öz. báró FIÁTH Jánosné, szül. BRUNNICH Alojzia, Veszprémben. — ÖZ. NEMES ADAMNÉ, szül. Budai Anna, 74 éves korában Ungvárt. — ÖRDÖGY MARGITA asszony, 82 éves korában Nagy-Szombaton. — ÖZ. MARSÓ Györgyné, szül. Kovách Franciszka 65 éves korában Mazonkán, számos tugu családát hagyván maga után. — HARANYI KORNÉLIA, 50 éves agy tisztviselő Budapest. — ÖRDÖGY MIHALYNE, szül. Szertvánszky Mária, 52 éves korában, Eperjesen. — KOZMA ALAJOSNÉ, szül. Grónay Cecília, (törvényszéki bíró neje) 47 éves korában Miskolczon. — ÖZ. SZEREMLEY GABORNÉ, szül. Somossy Szusanna, a néhai tanár özvegye, Sárospatakon 63 éves korában. — CSÉHA MÁRTONNE szül. Ösvát Erzsébet, a sarkadi ref. lelkész leánya, 30 éves korában Körösszeg-Apátiban. — NAGY JENŐNÉ, szül. Pippán Melanie 25 éves korában Szombathelyen. — ÖZVEGY CSÁTHA ISTVÁNNÉ szül. Asbóth Polixena 78 éves korában Debreczenben.

Szerkesztői mondanivaló.

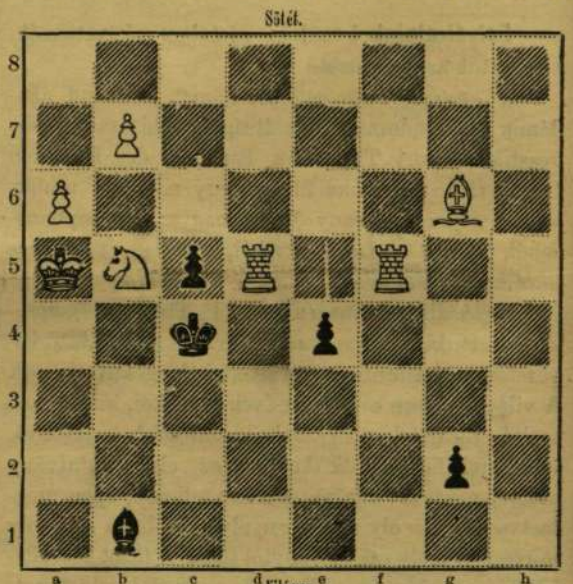
A Veres könyvben nem egy nyomára akadunk a tehetségnek. Szív és kedély sokfelé nyilatkozik, ki-

vált az igénytelen dalokban inkább, mint a szerző által közlésre kijelölt nagyobb darabokban. S ez mutatja, hogy a szerző nem ismerté föl valódi tehetségét, nem kalauza még a biztos ízlés s inkább ébőstönserűleg találja el a helyes hangot, mint öntudat s művészettel. Sajnálunk, ha kötetlen lépne föl, mielőtt kirostálna belőle az oszját. Az általa kijelöltek közül az «Ejli látogatást» talán közölhetnénk. Még egy párt — ha tudnók hogy másutt nem jelentek meg — némi iőközölhetnénk a kisebb dalok közül: pl. Vallomás (63 l.), Piros búza (66 l.), Költészetem (74).

H. D. Románcaiban egyetlen új vonás sincs; nem közölhetők. S. L. Elégia? Dalnak, vagy mondjuk csak élnek is kevés. Egy kis keleties iz van rajta, de csak kóstoló, küllmöz, nem igazi. Óda (persából). A fordítás, nyelv és forma tekintetében, nagyon nehézkes; kár, mert a gondolatok szépek benne; de az ámbrá kristályosodást kíván. Dalaimból I. II. Nem közölhetők.

SAKKJÁTÉK.

1049-dik számú feladvány. Gold Samutól.

Világos indul s a harmadik lépésre máttot mond.

Az 1044. sz. feladvány megfejtése.

Előzetesen Mörtyöl. Megfejtés. Sakk. 1. Kh2-g1 ... Bb8-a8! 2. Vh6-h1 ... Fe6-g4! 3. Kg1-h2 ... t. sz. 4. V máttot ad. a. 2. ... Fd8-h4! b. 3. Hg3-e2 + ... Kd4-e4: 4. g2-g4 mátt. b. 2. ... Fd8-b6 3. Kg1-f1 stb.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben Fülöp József, Gelsen József, Zsigmond. Sárospatakon Gérecz Károly, Kolozsvárt Csipkés Árpád. Budapestben K. J. és F. H. A kolozsvári sakk-kör A pesti sakk-kör.

Rövid értesítések: Veszprém: F. J. Az 1044-iki feladvány mellékfejtése megjelült: 1. Vh6-h8; Fd8-e7. 2. Vh8-b8: f7-f6!

HETI-NAPTÁR. Jan. hó.

Table with columns for Day, Catholic and Protestant, Greek-Roman, and Israelite. It lists religious observances for January, including the feast of the Holy Spirit and the birth of St. John the Evangelist.

Hold változásai. Első negyed 19-én 7 óra 56 percz. reggel.

Tartalom.

Szöveg: Mentovic Ferenc. — Vadásztűznél. Pásztorból. — A két ö-dög vára. Történeti beszéj. Irtá Eötvös Károly. (Polytáti). — A nagy vasúti szerencsétlenség Dunée me lett. — Évad-ivad-humborg. Emlékirat Szarvas Gábor urnak. (Vége). Bakony Sándortól. — A Götzház. Verne Gyula regénye. — Eryveleg. — Az első magyar ujság. — Körmezbánya veszedelme. — Verseny a pusztán. — A Petőfi-társaság ülése. (Jan. 6-án). — Vasárnap levele. A régi műhelyben. (Visszaemlékezés Pék Albertre). Porzótól. — Irodalom és művészet — Közintézetek, egyetek. — Mi ujság? — Halálozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár. Répek: Mentovic Ferenc. — A dunaei-híd átméretezést két oszlop között. — Nagy vasúti szerencsétlenség Dunée mellett: A híd a déli oldali felől. — Verseny a pusztán. Arnold G. tanár rajza. — A nagy vasúti szerencsétlenség Dunée mellett: A hivatalos vizsgálatok gőze a híd romjaihoz érkezik a szerencsétlenség éjelen. — A gözház. (Két kép). — Az első magyar ujság első oldala. — Körmezbánya főtere.

Felölös szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 6 sz.)

Egy hetes hasznosított péld. sor, vagy annak helye egyszeri letárolással 15 krajczár; költsései letárolással 10 krajczár. Délyegdi, külön minden letárolás után 30 kr.

Az ifjúság szépségét

a legkésőbb aggkorig megóvhatni minden hölgy

RAVISSANTE

du dr. Lejosse á Paris hivatalosan megvizsgált egyetlen ártalmatlan bőrápoló szer által. Paris. London, Bécs, Bu tapest elegans hölgyvilágának legértékesebb tolette titka a fiatal kor frissességének az arckorban való megtartása: ezerszeresen jónak bizonyult, és mint első szépségi szer egy hölgynek pipere-asztaláról sem szabad hiányoznia. Egy nagy eredeti üveg ára frt 2.50 / használható. Egy kis eredeti üveg ára frt 1.50 / használható.

RAVISSANTE SZAPPAN

a legjobb és legfinnyesebb illatos mosó szappan a bőr szépségére és javítására. Használata után a bőr bársony finom lesz, és igen kellemes szagot tart meg. Sokáig tart és ki nem szárad, a ki egyszer megkísérlet, az soha többé nem használ más szappant. Egy doboz (3 drb) ár: 1 frt 50 kr. 2 drb 50 kr.

RAVISSANTE ARCZPOR.

A párisi és londoni hölgyvilág valam a legjobb művésznél legkedveltebb arcpor. Mindazon t. hölgyek, kik egyszer használták, meggyőződtek, hogy a POUJRE RAVISSANTE felülmú hatatlan, igen jól tapad, láthatatlan, és természetes tiszteget ad a bőrizületnek, tehát legjobban ajánlató. Nagy doboz ára 1 frt. Kisebb 60 kr. fehé vagy rózsaszínű.

RAVISSANTE SZÁJZVÍZ.

Nem létezik más készítmény, mely mindennapi használatnál oly hasonlíthatóan jó eredményt listos tanu a fogak szépségére és fenntartására nevez, mint a Ravisante szájvíz, mely a fogakat megerősíti, megújítja és megakadályozza a fogfájást, a s foghú vérzést, valamint a fogra oly veszélyes fogkő lerakódását, s a szájkülső legkellemesebb frisséget és illendőséget kölcsönöz. Egy eredeti üveg ára 1 frt. Felülmúhatatlan és teljesen ártalmatlan.

RAVISSANTE FOGPOR

mely a fogakat hófehérre tisztítja, odvasodástól és bűzódástól megóvja. Egy doboz ára 50 kr.

POMADE RAVISSANTE

kittűn h jénetessel, mely a haját szépséti és ápolja, a hajtalajt megerősíti, a korpa képződését megakadályozza, a hajtáknál a megakadályozza, annak természetes fényt és hál amos alak t kölcsönöz, s a legkedőbb körít véli a megjelölés ellen. Egy nagy tégely 2 frt. Kisebb 1 frt.

RAVISSANTE HAJÁPOLÓ OLAJ.

Legjobb óvász a haj ősi őlése és kihullása ellen, mely a kopra képződést megakadályozza, a beteg haját új életre hozza és a haj növekedését bámulatosan előmozdítja. Ajánlató azoknak, akik hajkezes helyett hajolajat használnak. Ha a csodálatra. Egy ered. pal. ára 1 frt.

Levelből megrendelések posta fordítással teljesíthetnek.

BUDAPESTEN KAPHATÓ VALÓDI MINŐSÉGBEN: TÖRÖK JOZSEF ur gyógyszerárában.

király-utca 12. V. déken a legtöbb gyógyszerárában kaphatók.

!!Majdnem ingyen!!

A nemrég megbukott nagy britannia-előzet gyár fölkészítése gyárja a következő 42 db. kiválóan írt britannia-előzet tárgyat csupán 6 frt 75 krajczárért, mint az előbbiaké költségek alig negyed részéért, adják, tehát majdnem ingyen és pedig: 6 db. kittűn jó asztali kés, britannia-előzet, valódí angol eszt-accel pengével. 6. legfontosabb villa, britannia-előzet, egy d. rabóli. 6. néhész britannia-előzet evőkánál. 6. brit annia-előzet kávékanál, legjobb minőség. 6. tömör britannia-előzet tejeszedő. 6. néhész britannia-előzet levelező. 6. britannia-előzet kényungató. 6. angol Victoria cseász, legfontosabban veszedő. 6. 1. átlós britannia-előzet asztali gyertyatartó. 6. 1. orrannia-előzet asztali cseanegyű, eszt hásszgal. 1. britannia-előzet tea-szűrő togovagyartóval. 42 b. Valamennyi 42 tárgy a legfontosabb britannia-előzetből van készítve, a mely az egyetlen, a világon Mtesz közet között mely örökke fehéren marad, s a valódi esztűl 30 évi használat után sem küllőmódosított meg, ameli kezeség is vállaltatik. Ozim és egyedül megrendelési hely a cs. k. osztrák-magyar tartományok részére: 5560

Főrtárá az első angol britannia-előzet-ágyárnak: BLAU és KANN, Bécs, I. Elisabethstrasse, Nr. 6. Szállítás postautóval mellet postosan. — Postailag az összes 42 db-ért, Ausztria Magyarország bármely hely-rt, 36 kr.

HIRDETÉSEK.

Iszákosság ellen gyógyszer.

Az iszákosság mindenféle nemét egy kell-emes izü, és így észrevétlenül is alkalmazható gyógyszerrel biztosan meg lehet gyógyítani. Használati utasítás mellékelve van. A gyógyszer 1 frt 50 kr. előleges beküldése mellett vagy utóvéttel megküldetik. Tisza-Lök. (Szabolcs-megye). 5631 Mr. Putnoki P. Pál.

Csak 4 frt o. é.

egy egész bécsi áru - raktár berendezéssel együtt. 1 p. mpa. mpa. ra. jószágai 2 nagy sz. szonyomata kép, fafaragásu kerettel együtt. 1 érdekes regény, pikáns 12 minidg fehéren maradó kanál. 1 pompás áld. k. pa. 2 nagyserű kínai vaza. 1 ig-n osinos / ranykerű tükör 6 do. finom vászon sz. beendő. 1 pompás czukorszelece, szárral, fából. 2 igen sz-p műszobor. 1 függő virágkosár, a szobába. 3 metszeti ivópohár. 1 napár az 1880. évr. 1 kínai térszelece, teával együtt. 12 db legfontosabb pip re növény szappan. 1 palseak valódi kóli viz. 1 Puff-rman-fele fog pásta. Mindez együttvéte csak 4 frt!

Bécs, Praterstrasse 16,

„zum grossen Ausverkauf“. Póstaí uton is megszerezhető, de ekkor a hozzávaló ládáért 55 krajczár fizetendő. 5601

Kiadó-hivatalunk olvasó hűdelményeket elfogad: Buda-pest: Haszentein és Vogler Wallfischstrasse Nr. 10, Mosse R. Sollerstrasse Nr. 3 és Oppelik A. Wallzele Nr. 22.

Az arany csizmához.

Czipők és csizmák!!

Wertheimer Márk

czipő-árak gyári raktára

IV. kerület, Károly-kört (országut) Károly-laktanya, ajánlja saját gyártmányait bűmálatos olcsó árak mellett.

Eladás nagyban és kicsinyben.

Ház-czipők igen finom mezeoból frt 1.50 Chgrin topánok erős talpakkal frt 4.50 A legfontosabb borjúbőr topánok (a ki. onoldha legjobb fajta) erős duplatalpa frt 5.— A legfontosabb orosz lak topánok háromsoros talpjal frt 3.80 Pozzító topánok, a legfontosabb faj borjúbőrrel megbőrítva frt 5.50 Valódí orosz hagaria férdigőre eszmák (jótéltéttel) a vízmentességért) kitűnő minőség frt 13.

Óriási választék fin-csizmák, minden nagyban. Továbbá: czipő-árak, sujak, leányok és gyermek csizmák minden alak és szímben. Vidéki megrendelések utávéli mellett kivezető csizmák. Kiváló árú czipő-árak, inges és bérmentes. Melyek a zell közzé saját frórában kirtók az alábbi címen postán kirjal.

Pfeifer Ferdinand könyvkereskedésében (Budapest, Servitia- és Kristófer sarkán) megjelent:

Jókai Mór újabb regényeiből

népszerű kiadásban a Szecselem holndjai. 5 füzet frt 2.— Fekete gyémántok. 6 frt 2.40 Fránya hadnagy frt 40 Fekete sereg frt 40 Chameilla herceg frt 40 Rákóczi útja frt 40 És mégis mozem a föld. 9 füzet frt 3.60

A Franklin-Társulat

magyar irodalmi intézet kiadásában Budapest (IV. ker. egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárusnál kapható:

A magyar büntető-törvény magyarázata.

Irtá Dr. Schnierer Aladár, egyetemi tanár.

Első füzet. Ára fűve 60 kr. Második füzet. Ára fűve 80 kr. Harmadik füzet. Ára fűve 1 frt.

Jelen munka 30 ivnyi terjedelemben fog megjelenni.

Határidő naptár

mindennemű hivatalnokok, ügyvédek, jegyzők, orvosok, gazdaszítsek, utazók és üzerek számára.

1880. szököévre. 366 üres jegyzéklappal ellátva.

Ára kemény kötésben 1 frt 20 kr.

UJ FALI NAPTÁR

1880. szököévre. Egy egész iv, ára 20 kr.

